

Saturs

Pētījuma apraksts	3
Galvenie secinājumi	4
Pētījuma rezultāti	5
I. Centralizēto eksāmenu rezultātu analīze	5
<i>Analīzē iekļauto mācību iestāžu raksturojums</i>	5
<i>Analizēto indikatoru raksturojums</i>	6
1. Visu eksāmenu rezultātu kopsavilkuma salīdzinājums	6
2. Centralizēto eksāmenu rezultātu salīdzinājums pa mācību priekšmetiem	8
<i>2.1. Angļu valoda</i>	8
<i>2.2. Bioloģija</i>	10
<i>2.3. Fizika</i>	12
<i>2.4. Franču valoda</i>	13
<i>2.5. Ķīmija</i>	14
<i>2.6. Krievu valoda</i>	16
<i>2.7. Latviešu valoda un literatūra (dzimtā)</i>	18
<i>2.8. Matemātika</i>	19
<i>2.9. Vācu valoda</i>	22
<i>2.10. Latviešu valoda un literatūra mazākumtautību skolās</i>	23
<i>2.11. Vēsture</i>	25
II. Attieksme pret pāreju uz vienoto centralizēto eksāmenu latviešu valodā 2011./2012. mācību gadā	28
Pielikumi	38
1. Pielikums. Analīzē iekļauto skolu saraksts	38
2. Pielikums. Intervēto ekspertu saraksts	42

Pētījuma apraksts

Projekta nosaukums: Centralizēto eksāmenu pēdējo trīs gadu rezultātu analīze un sagatavotības pārejai uz vienotu latviešu valodas eksāmenu 2012. gadā izpēte

Pētījuma veicējs: Baltijas Sociālo Zinātņu institūts
Elizabetes iela 65-16, Rīga LV-1050,
tel. 67541528, e-pasts: biss@biss.soc.lv

Pētījuma pasūtītājs: LR Izglītības un zinātnes ministrija

Pētījuma mērķis:

- 1) Veikt centralizēto eksāmenu pēdējo trīs gadu rezultātu analīzi pēc skolu valodas plūsmām: latviešu, mazākumtautību un divplūsmu skolās.
- 2) Noskaidrot mazākumtautību skolu sagatavotību pārejai uz vienotu latviešu valodas eksāmenu 2012. gadā.

Pētījuma laiks: 2009. gada decembris

Pētījuma metodes:

Pētījumu veido divas daļas: 1) centralizēto eksāmenu pēdējo trīs gadu rezultātu statistiska analīze pēc skolu valodas plūsmām: latviešu, mazākumtautību un divplūsmu skolās; 2) ekspertu intervijas par mazākumtautību skolu sagatavotību pārejai uz vienotu latviešu valodas eksāmenu 2012. gadā.

Centralizēto eksāmenu pēdējo trīs gadu rezultātu analīze ir veikta, izmantojot Valsts izglītības satura centra (VISC) mājas lapā pieejamos datus. Dati tika pārkodēti un analizēti pēc skolu valodas plūsmām: latviešu, mazākumtautību un divplūsmu skolās. Analīzē ir iekļauti 11 centralizēto eksāmenu rezultāti 2008./2009., 2007./2008. un 2006./2007. mācību gadā. Pilns analizēto skolu saraksts ir pievienots 1. Pielikumā.

Ekspertu intervijas tika veiktas gan ar mazākumtautību skolu pārstāvjiem (direktoriem, mācību daļas pārziņiem, skolotājiem) Rīgā, Liepājā, Daugavpilī un Ludzā, kā arī ar valsts iestāžu – VISC un Latviešu valodas aģentūras pārstāvjiem. Kopumā veiktas 13 ekspertu intervijas. Ekspertu saraksts ir pievienots 2. Pielikumā.

Galvenie secinājumi

Centralizēto eksāmenu rezultāti

Centralizēto eksāmenu pēdējo trīs gadu rezultātu statistiska analīze pēc skolu valodas plūsmām - latviešu, mazākumtautību un divplūsmu skolās – parāda, ka kopumā vērojama tendence, ka mazākumtautību skolu skolēniem ir labāki centralizēto eksāmenu rezultāti kā latviešu skolu skolēniem, bet divplūsmu skolās eksāmenu rezultāti ir salīdzinoši sliktāki gan par latviešu, gan par mazākumtautību skolu skolēnu rezultātiem. Tomēr dažādos eksāmenos var būt arī nobīdes no šīs kopējās tendences.

2008./2009.mācību gadā vislielākās atšķirības eksāmenu rezultātos pēc skolu valodas plūsmas vērojamas tādos mācību priekšmetos kā matemātika un fizika, kuros mazākumtautību skolu skolēniem ir būtiski labāki rādītāji par latviešu un divplūsmu skolu skolēniem. Nedaudz labāki eksāmenu rezultāti mazākumtautību skolās ir tādos mācību priekšmetos kā ķīmija, vācu valoda un vēsture. Savukārt, angļu valodā un bioloģijā eksāmenu rezultāti mazākumtautību un latviešu skolās būtiski neatšķiras.

Attieksme pret pāreju uz vienoto centralizēto eksāmenu latviešu valodā 2011./2012. mācību gadā

2008. gada 2. septembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 715 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem" paredz, ka 2011./2012. mācību gada noslēgumā visi 12.klases beidzēji kārtos vienu latviešu valodas eksāmenu ar vienādām prasībām.

Ekspertu intervijas gan ar skolu direktoriem, gan skolotājiem, kā arī latviešu valodas apgūšanas skolās ekspertiem (VISC, LVA), liecina, ka pāreja uz vienotu centralizētu eksāmenu latviešu valodā 2011./2012. mācību gadā tiek īstenota pakāpeniski un ir laicīgi sagatavota. Pakāpenību nodrošina daudzas VISC (iepriekš ISEC) veiktas secīgas darbības, tai skaitā:

- 1) Pāreja tiek īstenota, sākot no 2004. gada, kad pirmo reizi tika kārtots centralizētais eksāmens latviešu valodā, un eksāmenā kopīga bija viena daļa – domraksta tēma;
- 2) Katru gadu daļa no latviešu valodas un literatūras eksāmena skolās ar latviešu mācību valodu un mazākumtautību skolās, ir vienāda. Pēdējos divus gadus vienāda gan latviešu, gan mazākumtautību skolās ir 1. un 2. eksāmena daļa – zināšanu, pamatprasmju pārbaude un rakstīšana;
- 3) Ir paredzēta vienotā centralizētā eksāmena parauga izstrāde, aprobācija un apspriešana, pirmais paraugs tiks aprobēts 2010. gada pavasarī, otrais paraugs – 2011. gada pavasarī.

Lielākā daļa no aptaujātajiem skolu direktoriem un latviešu valodas skolotājiem mazākumtautību skolās arī norāda, ka nekādu īpašu problēmu saistībā ar vienoto centralizēto eksāmenu latviešu valodā viņi neparedz, jo pāreja tiek īstenota pakāpeniski, un mazākumtautību skolēni ir labi sagatavoti. Tomēr, atbildot uz jautājumiem, parādās arī problēmas, ar kurām šobrīd sastopas skolas un latviešu valodas skolotāji:

- 1) jauniejiem standartiem atbilstošu mācību līdzekļu trūkums;

- 2) profesionālās pilnveides kursu latviešu valodas skolotājiem darbam mazākumtautību mācību programmās trūkums;
- 3) nepietiekamais mācību stundu skaits latviešu valodā un literatūrā;
- 4) finansējuma samazinājums izglītības iestādēm, kā rezultātā atsevišķās skolās vairs netiek nodrošināta lielo klašu dalīšana mazākās grupās, kas sarežģī skolotāju darbu un pazemina iegūtās izglītības kvalitāti;
- 5) skolēnu motivācijas mācīties latviešu valodu mazināšanās;
- 6) latviešu valodas stilistikas un frazeoloģijas jautājumu, kā arī latviešu literatūras pasaules kontekstā apgūšanas grūtības.

Pētījuma rezultāti

I. Centralizēto eksāmenu rezultātu analīze

Analīzē iekļauto mācību iestāžu raksturojums

Lai veiktu centralizēto eksāmenu rezultātu analīzi dažādu plūsmu skolās (latviešu, mazākumtautību un divplūsmu), tika izmantoti VISC mājas lapā pieejamie dati par centralizēto eksāmenu rezultātiem¹, un veikta to kodēšana. Datu apstrādei skolu nosaukumi tika sekojoši kodēti:

- 1) Latviešu skolas rajonos;
- 2) Mazākumtautību skolas rajonos;
- 3) Divplūsmu skolas visā Latvijā;
- 4) Latviešu skolas Rīgā;
- 5) Mazākumtautību skolas Rīgā;
- 6) Latviešu skolas Latvijas lielajās pilsētās (Ventspils, Liepāja, Jūrmala, Jelgava, Rēzekne, Daugavpils);
- 7) Mazākumtautību skolas Latvijas lielajās pilsētās (Ventspils, Liepāja, Jūrmala, Jelgava, Rēzekne, Daugavpils).

2008./2009. gada centralizēto eksāmenu rezultātu kodēšanā tika izmantoti IZM mājas lapā pieejamā informācija par plūsmām Latvijas vispārizglītojošajās skolās². Atbilstoši pieejamajai informācijai no analīzes datu masīva tika izslēgti augstskolu organizēto centralizēto eksāmenu rezultāti, jo par tiem nav pieejama informācija par plūsmām, kā arī dažas skolas, kas neparādījās IZM uzskaitē. Pilno sarakstu ar skolām, kas iekļautas analīzē, skatīt 1. Pielikumā.

Savukārt, 2007./2008. gada un 2006./2007. gada centralizēto eksāmenu rezultātiem tika izmantoti citi kodi, jo VISC mājas lapā šajos gados nav pieejama informācija par skolām, bet tikai šifrēti kodi. Tādēļ pētnieki sazinājās ar VISC pārstāvjiem, kas sniedza informāciju par šiem kodiem un atbilstošajām plūsmām. Tā rezultātā no analīzes datu masīva tika izslēgti augstskolu organizēto centralizēto eksāmenu rezultāti, jo par tiem nav pieejama informācija par plūsmām, kā arī dažas skolas, kas neparādījās VISC kodu uzskaitē. Tas nozīmē, ka, salīdzinot šajā pētījumā iegūtos

¹ <http://visc.gov.lv/eksameni/vispizgl/statistika.html>

² http://izm.izm.gov.lv/upload_file/Registri_statistika/adreses_VS_08_labots.xls

datu ar VISC mājas lapā ievietotajiem datiem, kopvērtējumā būs vērojamas nelielas atšķirības.

Kopumā no 534 skolām, kas ir iekļautas analīzē, 385 skolas ir vidusskolas, 98 – profesionālās izglītības vidējās mācību iestādes un 51 – vakara (maiņu) vidusskola. No visām vidējās izglītības mācību iestādēm 70% ir latviešu plūsmas skolas, 19% - izglītības iestādes, kas īsteno mazākumtautību programmu un 11% - divplūsmu skolas.

Analīzē tomēr jāņem vērā, ka no visiem 11 eksāmeniem šobrīd tikai viens eksāmens ir vienots un obligāts visām skolām, un tas ir matemātikā (obligāts ir arī latviešu valodas eksāmens, bet tā rezultāti šobrīd nav salīdzināmi, jo nav vienotas prasības latviešu un mazākumtautību skolās). Par daļību citos eksāmenos skolas un skolēni izdara izvēli, līdz ar to skolu skaits un arī veids katrā no eksāmeniem var atšķirties. Otrkārt, jāņem vērā, ka skolēnu skaits dažādās skolās arī ļoti būtiski atšķiras.

Analizēto indikatoru raksturojums

2008./2009. gada centralizēto eksāmenu rezultātu analīzē ir izmantoti divi pamata indikatori:

1) VISC mājas lapā pieejamais rādītājs – kopsavilkums par **skolas vidējiem rādītājiem eksāmenā**. Šis indikators analīzē ir aplūkots gan izvērsti pa plūsmām dažādās Latvijas vietās, gan arī kopumā pa trīs plūsmu tipiem – latviešu, mazākumtautību un divplūsmu skolas. Aprēķinos ir izmantota vidējā aritmētiskā rādītāja skolās salīdzināšana.

2) Otrs indikators – eksāmenu rezultātu analīze pēc vērtējuma līmeņiem A, B, C, D, E un F – tika aprēķināts, pamatojoties uz **skolēnu skaitu** katrā no skolu veidiem (latviešu, mazākumtautību un divplūsmu) un skolēnu eksāmenu rezultātiem pēc vērtējuma līmeņiem. Tas nozīmē, ka rādītājs tika iegūts, saskaitot visus skolēnus noteiktā plūsmā un pēc noteiktā vērtējuma, un pēc tam tika aprēķināts atbilstošs procentuālais sadalījums pret visiem skolēniem noteiktajā plūsmā (piemēram, cik procentu no visiem latviešu skolu skolēniem ir saņēmuši vērtējumu A).

2007./2008. gada un 2006./2007. gada centralizēto eksāmenu rezultātu analīzē ir izmantots tikai otrais indikators – eksāmenu rezultātu analīze pēc vērtējuma līmeņiem A, B, C, D, E un F –, pamatojoties uz **skolēnu skaitu** katrā no skolu veidiem (latviešu, mazākumtautību un divplūsmu) un skolēnu eksāmenu rezultātiem pēc vērtējuma līmeņiem, jo kopsavilkums par skolas vidējiem rādītājiem eksāmenā par šiem gadiem nav pieejams, un mums nav zināma metodoloģija, kā tas tika aprēķināts.

1. Visu eksāmenu rezultātu kopsavilkuma salīdzinājums

Salīdzinot aprēķinātos vidējos aritmētiskos par **skolas vidējiem rādītājiem eksāmenā** dažādu plūsmu skolās – latviešu, mazākumtautību un divplūsmu skolās, pirmkārt, jānorāda, ka šī rādītāja aprēķins var nedaudz ietekmēt kopvērtējumā rangs sadalījumu, jo tiek aplūkoti vidējie rādītāji par skolu, nevis skolēniem. Otrkārt, jāatzīmē, ka saskaņā ar pārveidotajiem un kodētajiem datiem analīzē nav iekļautas pilnīgi visas skolas, bet tikai tās, par kurām bija pieejama pilna informācija.

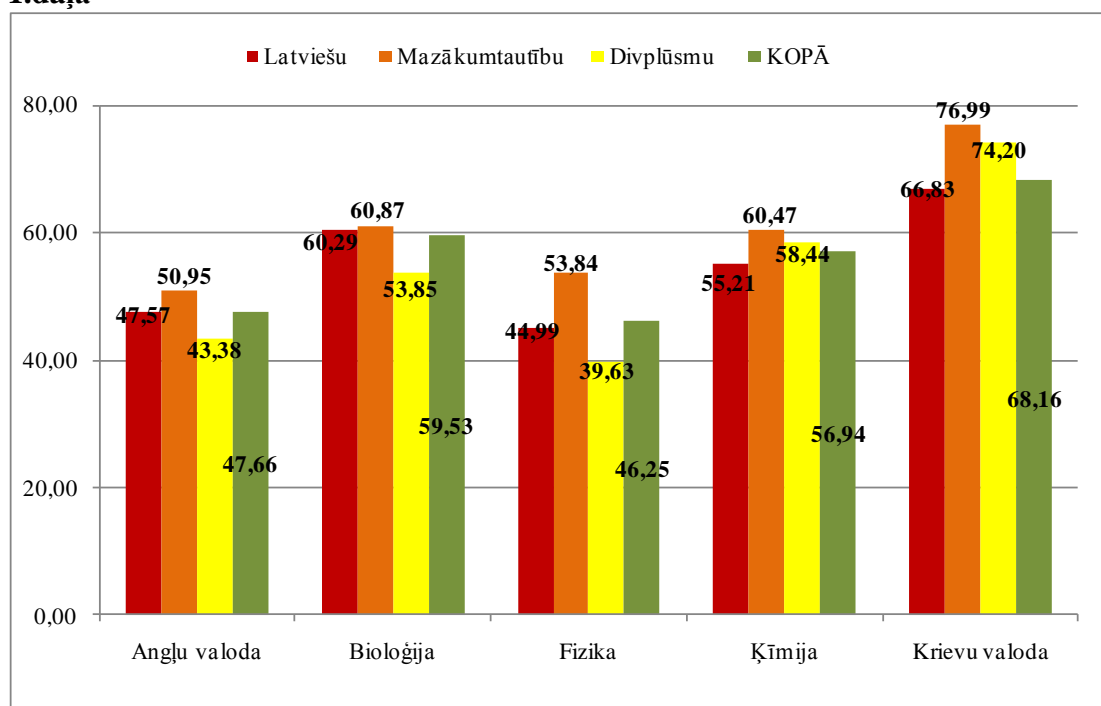
Aplūkojot centralizēto eksāmenu rezultātu kopsavilkumus skolu līmenī, redzams, ka tādos mācību priekšmetos kā angļu valoda, vācu valoda, bioloģija, ķīmija, un vēsture mazākumtautību skolu skolēniem vidēji ir līdzīgs vai nedaudz augstāks vērtējums centralizētajā eksāmenā (1.1. grafiks un 1.2. grafiks.)

Savukārt, matemātikas, fizikas un krievu valodas eksāmenā mazākumtautību skolu skolēnu vidējais vērtējums ir būtiski augstāks kā latviešu skolās.

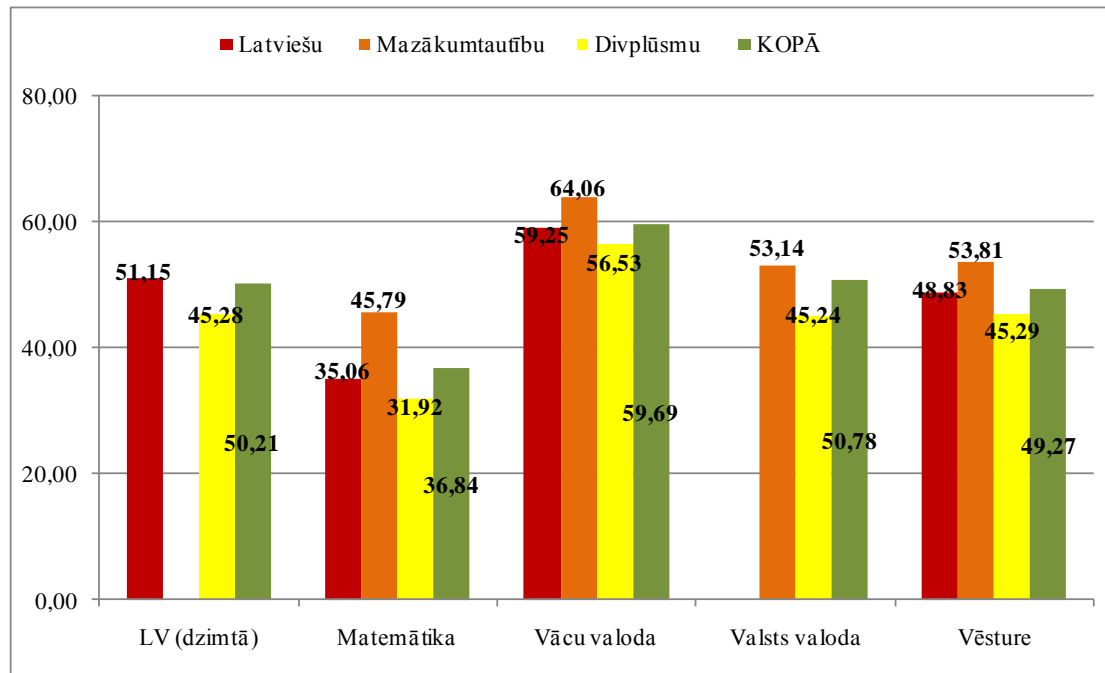
Latviešu valodas un literatūras kā dzimtās valodas eksāmena un latviešu valodas un literatūras mazākumtautību skolās eksāmena rezultāti nav īsti salīdzināmi, jo šajos eksāmenos nav vienādas prasības. Tomēr, salīdzinot tās eksāmena daļas, kas ir vienotas, redzams, ka latviešu skolām labāki rezultāti kopumā ir „Zināšanu” un „Rakstīšanas” sadaļā, taču rakstīšanas daļā atšķirības ir tikai pareizrakstībā.

Attiecībā uz divplūsmu skolām, kopumā vērojama tendence, ka tajās centralizēto eksāmenu rezultāti ir nedaudz zemāki kā latviešu un mazākumtautību skolās, lai gan ir arī izņēmumi, jo, piemēram, ķīmijā un krievu valodā 2008./2009. mācību gadā divplūsmu skolu skolēni saņēmuši augstāku kopvērtējumu kā latviešu skolu skolēni.

1.1. grafiks. Centralizēto eksāmenu rezultātu kopsavilkums (2008./2009. m.g.) 1.daļa

**1.2. grafiks. Centralizēto eksāmenu rezultātu kopsavilkums (2008./2009. m.g.)
2.daļa**

2. Centralizēto eksāmenu rezultātu salīdzinājums pa mācību priekšmetiem

2.1. Angļu valoda

Saskaņā ar pārveidotajiem un kodētajiem datiem angļu valodas eksāmenu 2009.gada pavasarī ir kārtājuši 23517 skolēni, no kuriem 65% mācās latviešu skolās, 20% mazākumtautību skolās, bet 15% - divplūsmu skolās.

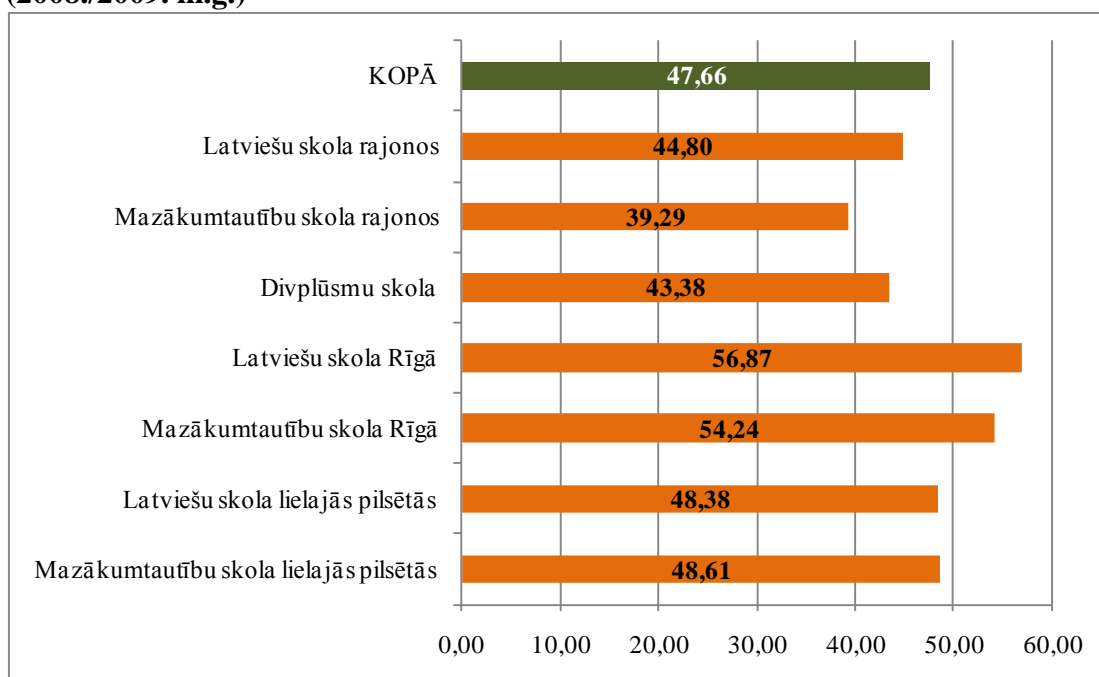
Eksāmenu rezultāti parāda, ka kopvērtējumā vislabāko vērtējumu ir ieguvuši Rīgas latviešu skolu skolēni – vidējais eksāmena vērtējums ir 56,87, savukārt otro labāko rezultātu ir parādījuši Rīgas mazākumtautību skolu skolēni – vidējais eksāmena vērtējums – 54,24. (2.1.1. grafiks.)

Savukārt, aplūkojot datus kopumā – visas latviešu plūsmas skolas, visas mazākumtautību skolas un visas divplūsmu skolas, redzams, ka kopvērtējumā mazākumtautību skolēnu angļu valodas eksāmena rezultāti ir nedaudz labāki kā latviešu skolu skolēnu rezultāti. (1.1. grafiks.)

Skatoties eksāmena rezultātus pēc vērtējuma līmeņiem, augstākos A un B līmeni eksāmenā ir sasnieguši atbilstoši 4,86% un 19,87% latviešu skolu skolēnu, un 5,05% un 20,15% mazākumtautību skolēnu. Tātad mazākumtautību skolēnu rezultāti ir nedaudz augstāki, lai gan kopumā eksāmena rezultāti latviešu un mazākumtautību skolās ir ļoti līdzīgi, salīdzinot ar divplūsmu skolām, kurās vidēji eksāmenu rezultāti ir nedaudz zemāki. (2.1.2. grafiks.)

Attiecībā uz angļu valodas eksāmena rezultātu dinamiku 2008./2009., 2007./2008. un 2006./2007. mācību gadā, jāatzīmē, ka ar katru gadu ir nedaudz palielinājies eksāmena kārtotāju skaits, taču galvenās tendences eksāmena rezultātu sadalījumā pa vērtējumu līmeņiem dažādās skolās saglabājas līdzīgas. (2.1.1. tabula.)

2.1.1. grafiks. Angļu valodas eksāmena rezultāti dažādās skolu grupās (2008./2009. m.g.)

2.1.2. grafiks. Angļu valodas eksāmena rezultāti pēc vērtējuma līmeņiem (2008./2009. m.g.)

2.1.1. tabula. Angļu valodas eksāmena rezultātu dinamika pēdējos trijos gados

2008./2009.gads	A	B	C	D	E	F	Skaitis	%
Latviešu	4,86	19,87	27,65	27,54	15,95	4,13	15315	65,12
Mazākumtautību	5,05	20,15	28,76	26,81	15,55	3,69	4715	20,05
Divplūsmu	1,15	7,26	20,16	32,46	30,34	8,63	3487	14,83
Kopā	4,35	18,06	26,76	28,12	18,00	4,71	23517	100,00
2007./2008.gads								
Latviešu	4,62	17,12	32,22	29,57	14,21	2,26	14825	65,99
Mazākumtautību	5,05	19,62	31,62	30,61	12,15	0,96	4792	21,33
Divplūsmu	1,26	7,54	21,12	37,79	27,93	4,35	2850	12,69
Kopā	4,29	16,44	30,68	30,84	15,51	2,25	22467	100,00
2006./2007.gads								
Latviešu	3,67	16,89	30,72	32,46	11,72	4,54	14201	65,26
Mazākumtautību	4,57	20,38	32,9	32,33	8,17	1,65	4897	22,50
Divplūsmu	0,79	6,68	21,7	39,77	22,04	9,01	2663	12,24
Kopā	3,52	16,42	30,11	33,33	12,18	4,44	21761	100,00

2.2. Bioloģija

2009. gada pavasarī bioloģijas eksāmenu ir kārtājuši 3066 skolēni, no kuriem 73% mācās latviešu skolās, 13% mazākumtautību skolās, bet 14% - divplūsmu skolās.

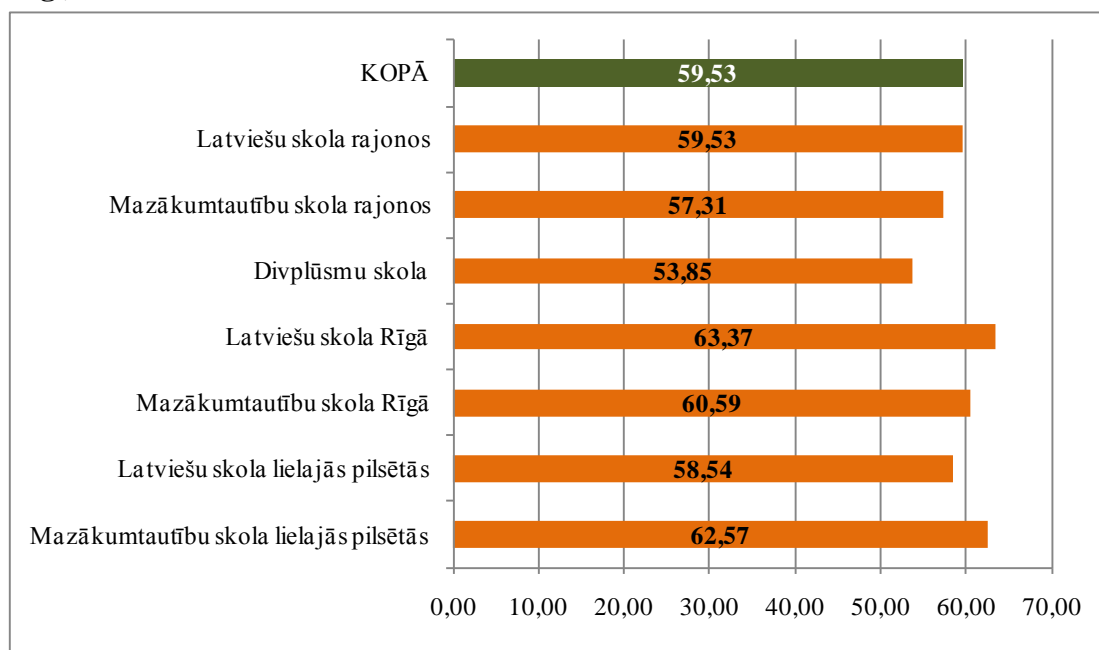
Bioloģijas eksāmenā vidēji visaugstāko vērtējumu arī ir ieguvuši Rīgas latviešu skolu skolēni – vidējais eksāmena vērtējums ir 63,37, savukārt otro labāko rezultātu ir parādījuši citu lielo Latvijas pilsētu (Ventspils, Liepāja, Jūrmala, Jelgava, Rēzekne, Daugavpils) mazākumtautību skolu skolēni – vidējais eksāmena vērtējums – 62,57. (2.2.1. grafiks.)

Aplūkojot datus kopumā – visas latviešu plūsmas skolas, visas mazākumtautību skolas un visas divplūsmu skolas, redzams, ka kopvērtējumā latviešu skolu un mazākumtautību skolu skolēnu bioloģijas eksāmena rezultāti gandrīz neatšķiras, bet divplūsmu skolās tie ir zemāki. (1.1. grafiks.)

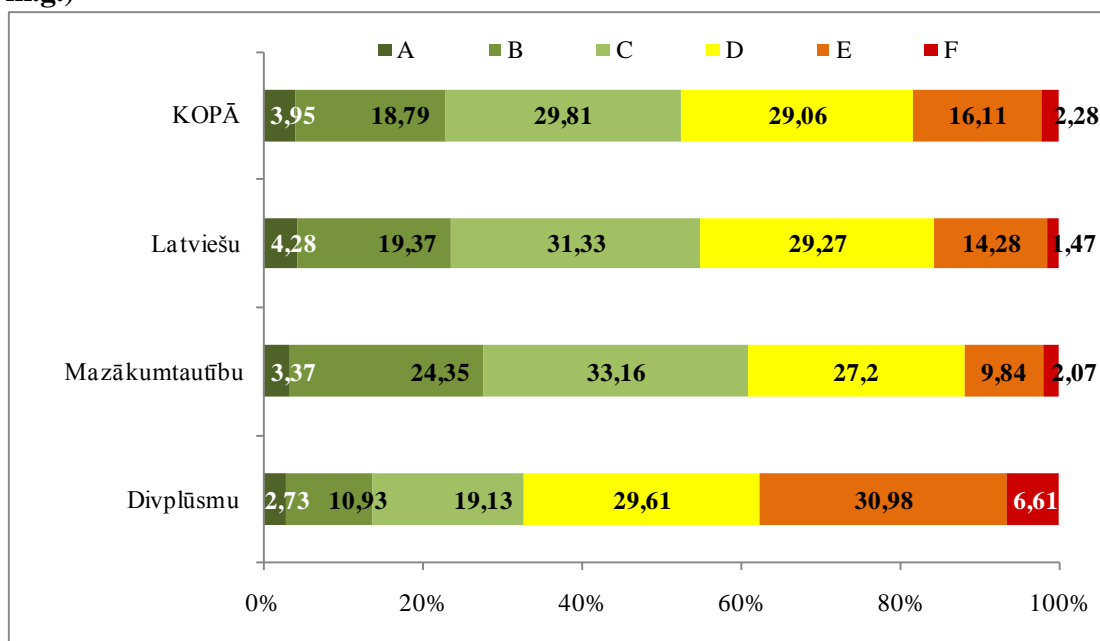
Skatoties eksāmena rezultātus pēc vērtējuma līmeņiem, augstākos A un B līmeni eksāmenā ir sasnieguši atbilstoši 4,28% un 19,37% latviešu skolu skolēnu, un 3,37% un 24,35% mazākumtautību skolēnu. Kopumā bioloģijas eksāmenu rezultāti latviešu un mazākumtautību skolās ir ļoti līdzīgi, bet divplūsmu skolās ir nedaudz zemāki. (2.2.2. grafiks.)

Bioloģijas eksāmena kārtotāju skaits, kā arī eksāmena rezultātu sadalījums pa vērtējumu līmeņiem dažādās skolās pēdējos trijos gados nav ļoti būtiski mainījies. Tomēr var norādīt, ka 2008./2009. mācību gadā, salīdzinot ar 2007./2008. mācību gadu, ir pavisam nedaudz pieaudzis īpatsvars to latviešu skolēnu, kas saņēmuši augstāko A vērtējumu, bet mazākumtautību skolās šis īpatsvars ir nedaudz samazinājies. (2.2.1. tabula.)

2.2.1. grafiks. Bioloģijas eksāmena rezultāti dažādās skolu grupās (2008./2009. m.g.)

2.2.2. grafiks. Bioloģijas eksāmena rezultāti pēc vērtējuma līmeņiem (2008./2009. m.g.)

2.2.1. tabula. Bioloģijas eksāmena rezultātu dinamika pēdējos trijos gados

2008./2009.gads	A	B	C	D	E	F	Skaitis	%
Latviešu	4,28	19,37	31,33	29,27	14,28	1,47	2241	73,09
Mazākumtautību	3,37	24,35	33,16	27,2	9,84	2,07	386	12,59
Divplūsmu	2,73	10,93	19,13	29,61	30,98	6,61	439	14,32
Kopā	3,95	18,79	29,81	29,06	16,11	2,28	3066	100,00
2007./2008.gads								
Latviešu	2,96	15,8	34,11	34,07	11,3	1,77	2266	71,82
Mazākumtautību	5,86	20,5	35,98	26,78	8,37	2,51	478	15,15
Divplūsmu	0,73	4,62	18,25	39,42	26,03	10,95	411	13,03
Kopā	3,11	15,06	32,33	33,66	12,77	3,07	3155	100,00
2006./2007.gads								
Latviešu	3,18	16,6	33,07	31,68	14,34	1,13	2295	69,4
Mazākumtautību	4,4	20,46	33,08	26,2	13,96	1,91	523	15,81
Divplūsmu	2,86	7,57	20,04	29,65	32,31	7,57	489	14,79
Kopā	3,33	15,88	31,15	30,51	16,93	2,21	3307	100,00

2.3. Fizika

Fizikas eksāmenu 2009. gada pavasarī ir kārtājuši 3176 skolēni, no kuriem 69% mācās latviešu skolās, 20% mazākumtautību skolās, bet 11% - divplūsmu skolās.

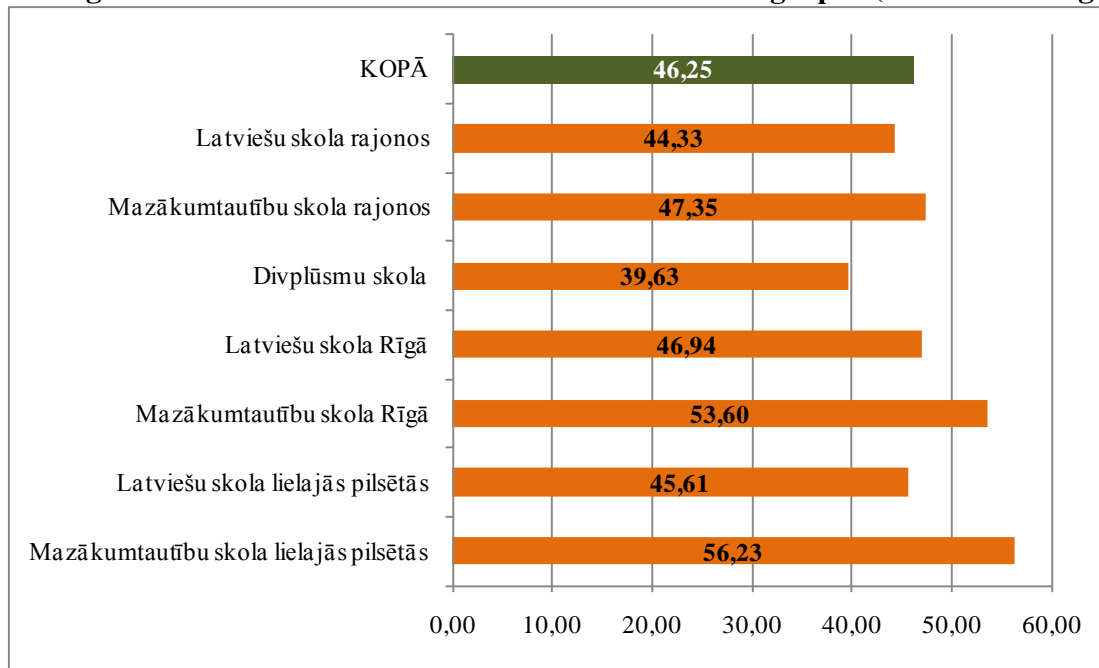
Kopvērtējumā vislabāko vērtējumu ir ieguvuši lielo pilsētu (Ventspils, Liepāja, Jūrmala, Jelgava, Rēzekne, Daugavpils) mazākumtautību skolu skolēni – vidējais eksāmena vērtējums ir 56,23, savukārt otro labāko rezultātu ir parādījuši Rīgas mazākumtautību skolu skolēni – vidējais eksāmena vērtējums – 53,60. (2.3.1. grafiks.)

Arī kopumā aplūkojot visas latviešu plūsmas skolas, visas mazākumtautību skolas un visas divplūsmu skolas, redzams, ka mazākumtautību skolu fizikas eksāmena rezultāti ir ievērojami labāki kā latviešu skolu un divplūsmu skolu eksāmenu rezultāti. (1.1. grafiks.)

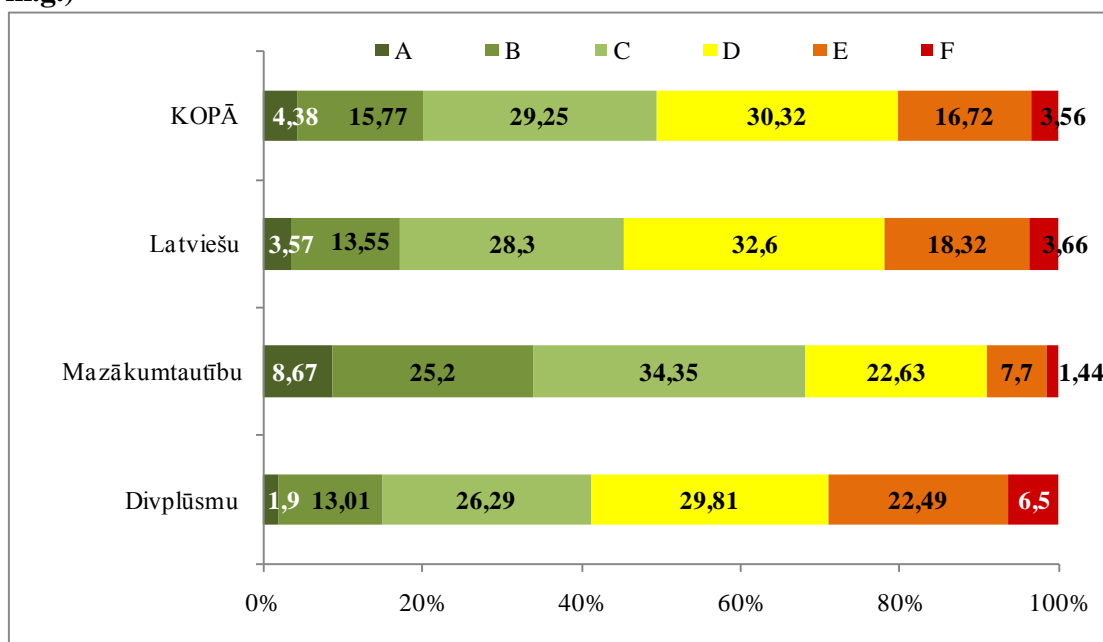
Skatoties eksāmena rezultātus pēc vērtējuma līmeņiem, augstākos A un B līmeni eksāmenā ir sasnieguši atbilstoši 3,57% un 13,55% latviešu skolu skolēnu, un 8,67% un 25,20% mazākumtautību skolēnu. Kopumā jāsecina, ka fizikas eksāmenā mazākumtautību skolu skolēni ir sasnieguši ievērojami labākus rezultātus kā latviešu vai divplūsmu skolu skolēni. (2.3.2. grafiks.)

Fizikas eksāmena kārtotāju skaits, kā arī eksāmena rezultātu sadalījums pa vērtējumu līmeņiem dažādās skolās pēdējos trijos gados nav ļoti būtiski mainījies. Tomēr var norādīt, ka 2008./2009. mācību gadā, salīdzinot ar 2007./2008. mācību gadu, ir pieaudzis mazākumtautību skolu skolēnu īpatsvars, kas eksāmenā sasnieguši augstākos A un B līmeni: ja 2007./2008. mācību gadā augstākos A un B līmeni vērtējumā saņēma 5,33% un 22,16% mazākumtautību skolēnu, tad 2008./2009. mācību gadā - 8,67% un 25,20%. (2.3.1. tabula.)

2.3.1. grafiks. Fizikas eksāmena rezultāti dažādās skolu grupās (2008./2009. m.g.)

2.3.2. grafiks. Fizikas eksāmena rezultāti pēc vērtējuma līmeņiem (2008./2009. m.g.)

2.3.1. tabula. Fizikas eksāmena rezultātu dinamika pēdējos trijos gados

2008./2009.gads	A	B	C	D	E	F	Skaitis	%
Latviešu	3,57	13,55	28,3	32,6	18,32	3,66	2184	68,77
Mazākumtautību	8,67	25,2	34,35	22,63	7,7	1,44	623	19,62
Divplūsmu	1,9	13,01	26,29	29,81	22,49	6,5	369	11,62
Kopā	4,38	15,77	29,25	30,32	16,72	3,56	3176	100,00
2007./2008.gads								
Latviešu	3,63	14,72	29,1	31,04	18,92	2,59	2120	72,08
Mazākumtautību	5,33	22,16	37,97	29,21	5,33	0	582	19,79
Divplūsmu	1,67	10,88	21,76	30,54	25,52	9,62	239	8,13
Kopā	3,81	15,88	30,26	30,64	16,76	2,65	2941	100,00
2006./2007.gads								
Latviešu	3,63	15,87	29,16	29,88	17,07	4,4	2092	69,73
Mazākumtautību	6,63	22,5	36,67	25,58	8,17	0,46	649	21,63
Divplūsmu	0,39	8,49	21,24	28,96	32,05	8,88	259	8,63
Kopā	4	16,67	30,1	28,87	16,43	3,93	3000	100,00

2.4. Franču valoda

2009. gada pavasarī franču valodas centralizētā eksāmena kārtotāju skaits ir nepietiekams, lai veiktu salīdzinājumu, jo kopumā eksāmenu ir likuši tikai 103 skolēni, un no tiem tikai 2 ir no divplūsmu skolām, bet tikai 10 ir no mazākumtautību skolām. Pārējie (91 skolēns), kas kārtājuši centralizēto franču valodas eksāmenu, ir no latviešu skolām.

Līdzīgi arī 2008. un 2007.gada pavasarī franču valodas centralizētā eksāmena kārtotāju skaits ir ļoti neliels – atbilstoši 129 un 120 skolēni.

2.5. Ķīmija

Ķīmijas eksāmenu 2009. gada pavasarī ir kārtājuši 1392 skolēni, no kuriem 68% mācās latviešu skolās, 25% mazākumtautību skolās, bet 7% - divplūsmu skolās.

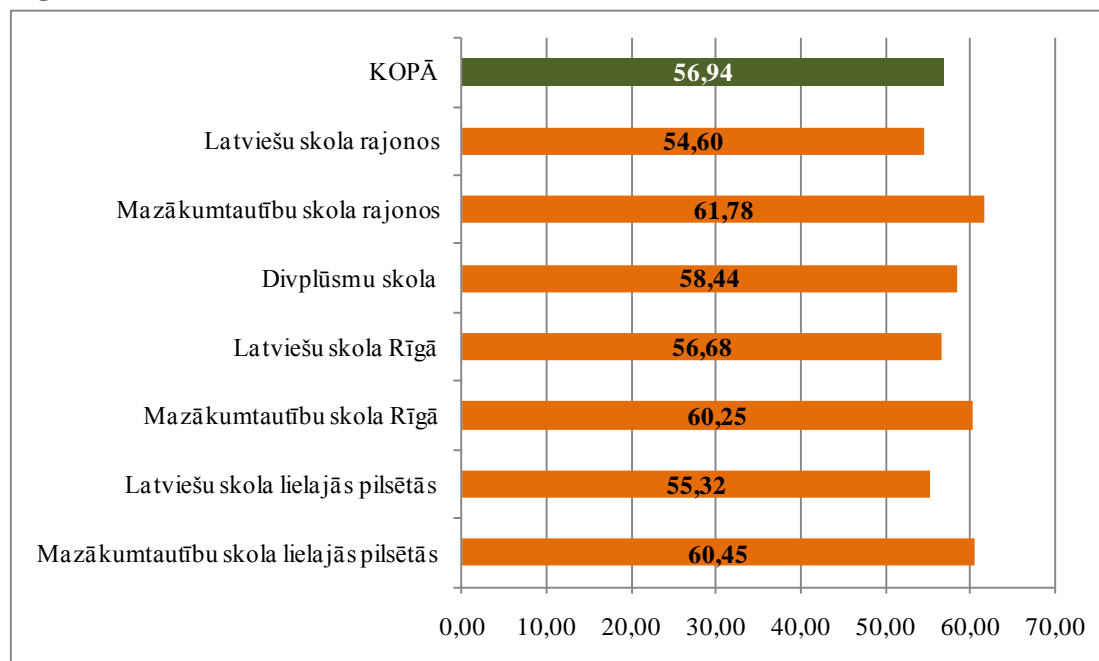
Augstāki ķīmijas eksāmena rezultāti ir mazākumtautību skolās, piemēram, mazākumtautību skolās Rīgā eksāmenu kopvērtējums ir 60,25, citās lielās Latvijas pilsētās – 60,45, bet vislabākie rezultāti ir mazākumtautību skolās rajonos – 61,78. Visās citās skolās vidējais vērtējums nepārsniedz 60. (2.5.1. grafiks.)

Aplūkojot visas latviešu plūsmas skolas, visas mazākumtautību skolas un visas divplūsmu skolas, arī redzams, ka kopvērtējumā mazākumtautību skolēnu ķīmijas eksāmena rezultāti ir labāki kā latviešu un divplūsmu skolu rezultāti. (1.1. grafiks.)

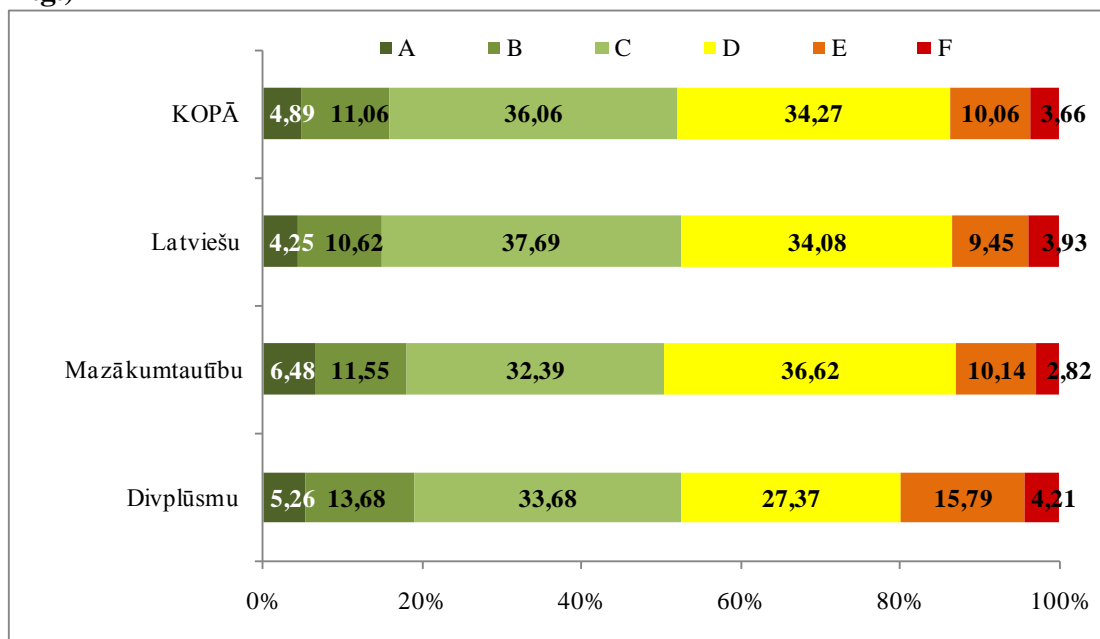
Skatoties eksāmena rezultātus pēc vērtējuma līmeņiem, augstākos A un B līmeni ķīmijas eksāmenā ir sasnieguši atbilstoši 4,25% un 10,62% latviešu skolu skolēnu, un 6,48% un 11,55% mazākumtautību skolēnu. Jānorāda, ka ķīmijas eksāmenā arī divplūsmu skolām eksāmena rezultāti ir nedaudz augstāki kā latviešu skolām. (2.5.2. grafiks.)

Ķīmijas eksāmena kārtotāju skaits pēdējos trijos gados nav ļoti būtiski mainījies, bet eksāmena rezultātos, skatot kopumā visas latviešu plūsmas skolas, visas mazākumtautību skolas un visas divplūsmu skolas, ir nelielas izmaiņas, jo 2008./2009. mācību gadā, salīdzinot ar 2007./2008. mācību gadu un 2006./2007. mācību gadu, ir pasliktinājušies latviešu un mazākumtautību skolu rezultāti, bet nedaudz uzlabojušies divplūsmu skolu rezultāti. Ja 2007./2008. mācību gadā augstākos A un B līmeni vērtējumā saņēma 5,71% un 16,79% latviešu skolu skolēnu, un 7,06% un 21,47% mazākumtautību skolu skolēnu, tad 2008./2009. mācību gadā šis rādītājs latviešu skolās ir nedaudz zemāks, bet būtiski samazinājies ir to mazākumtautību skolu skolēnu īpatsvars, kas saņēmuši vērtējumā B līmeni. (2.5.1. tabula.)

2.5.1. grafiks. Ķīmijas eksāmena rezultāti dažādās skolu grupās (2008./2009. m.g.)

2.5.2. grafiks. Ķīmijas eksāmena rezultāti pēc vērtējuma līmeņiem (2008./2009. m.g.)

2.5.1. tabula. Ķīmijas eksāmena rezultātu dinamika pēdējos trijos gados

2008./2009.gads	A	B	C	D	E	F	Skaitis	%
Latviešu	4,25	10,62	37,69	34,08	9,45	3,93	942	67,67
Mazākumtautību	6,48	11,55	32,39	36,62	10,14	2,82	355	25,50
Divplūsmu	5,26	13,68	33,68	27,37	15,79	4,21	95	6,82
Kopā	4,89	11,06	36,06	34,27	10,06	3,66	1392	100,00
2007./2008.gads								
Latviešu	5,71	16,79	30,71	29,29	12,38	5,12	840	64,52
Mazākumtautību	7,06	21,47	34,41	27,06	7,94	2,06	340	26,11
Divplūsmu	4,1	11,48	25,41	31,15	19,67	8,2	122	9,37
Kopā	5,91	17,51	31,18	28,88	11,9	4,61	1302	100,00
2006./2007.gads								
Latviešu	3,53	13,6	29,98	31,69	15,63	5,57	934	67,73
Mazākumtautību	6,96	20,33	33,7	27,86	10,58	0,56	359	26,03
Divplūsmu	2,33	9,3	27,91	33,72	18,6	8,14	86	6,24
Kopā	4,35	15,08	30,82	30,82	14,5	4,42	1379	100,00

2.6. Krievu valoda

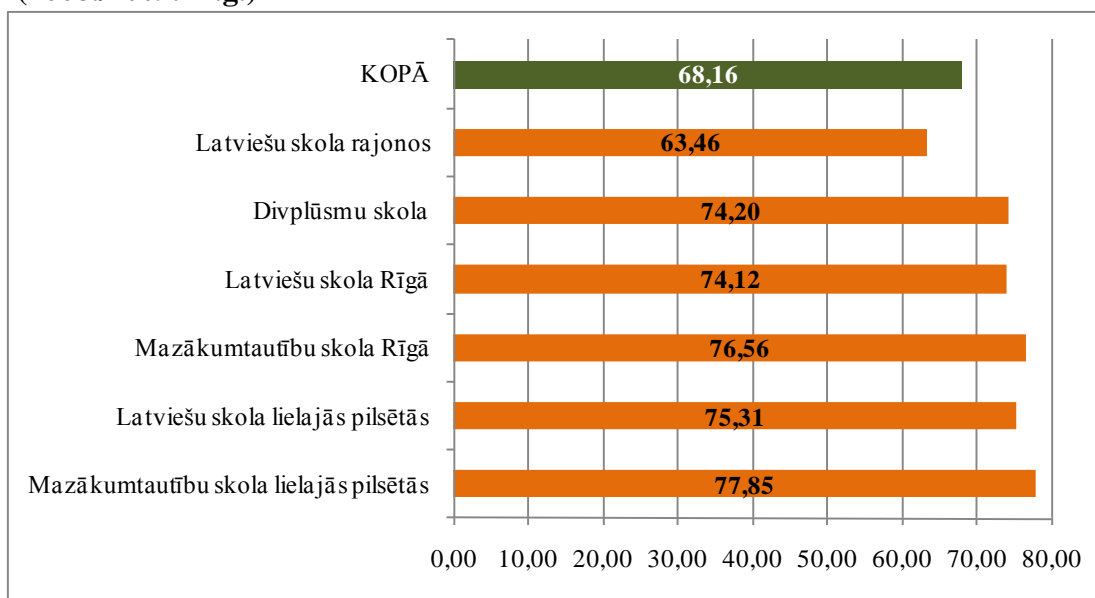
Krievu valodas eksāmenu 2009. gada pavasarī ir kārtojuši 3452 skolēni, bet atšķirībā no citiem eksāmeniem, šo eksāmenu kārto pārsvarā latviešu un divplūsmu skolu skolēni (atbilstoši 72% un 26% no visiem krievu valodas eksāmena kārtotājiem). No mazākumtautību skolām eksāmenu krievu valodā ir kārtojuši tikai 84 skolēni jeb 2% no visiem krievu valodas eksāmena kārtotājiem. Attiecībā uz mazākumtautību skolām (kam mācību valoda nav krievu valoda), tie, iespējams, ir skolēni, kam dzimtā valoda nav krievu valoda, bet piemēram, ukraiņu, poļu, lietuviešu utt., un tādēļ viņi ir izvēlējušies kārto krievu valodu kā svešvalodu.

Eksāmenu rezultāti parāda, ka kopvērtējumā viszemākie eksāmenu rezultāti ir skolēniem, kas mācās latviešu skolās rajonos (63,44), bet pārējās grupās eksāmena rezultāti ir samērā līdzīgi (vidēji vismaz par 10 punktiem augstāki – 74-77). (2.6.1. grafiks.) Savukārt, aplūkojot datus kopumā – visas latviešu plūsmas skolas, visas mazākumtautību skolas un visas divplūsmu skolas, redzams, ka kopvērtējumā latviešu skolu skolēnu rezultāti ir sliktāki nekā mazākumtautību un divplūsmu skolu rezultāti (kopvērtējums latviešu skolām ir 66,83, mazākumtautību skolām – 76,99, divplūsmu skolām – 74,20). (1.1. grafiks.)

Skatoties eksāmena rezultātus pēc vērtējuma līmeņiem, augstākos A un B līmeni eksāmenā ir sasnieguši atbilstoši 16,99% un 38,85% latviešu skolu skolēnu, 27,38% un 46,43% mazākumtautību skolēnu, un 21,50% un 41,98% divplūsmu skolu skolēnu. Jāatzīmē, ka tieši krievu valodas centralizētā eksāmenu rezultāti kopumā parāda salīdzinoši augstu vērtējumu, kas var liecināt, ka, vai nu eksāmenā ir ne pārāk augstas prasības, vai arī skolēni ir ļoti labi sagatavoti. (2.6.2. grafiks.)

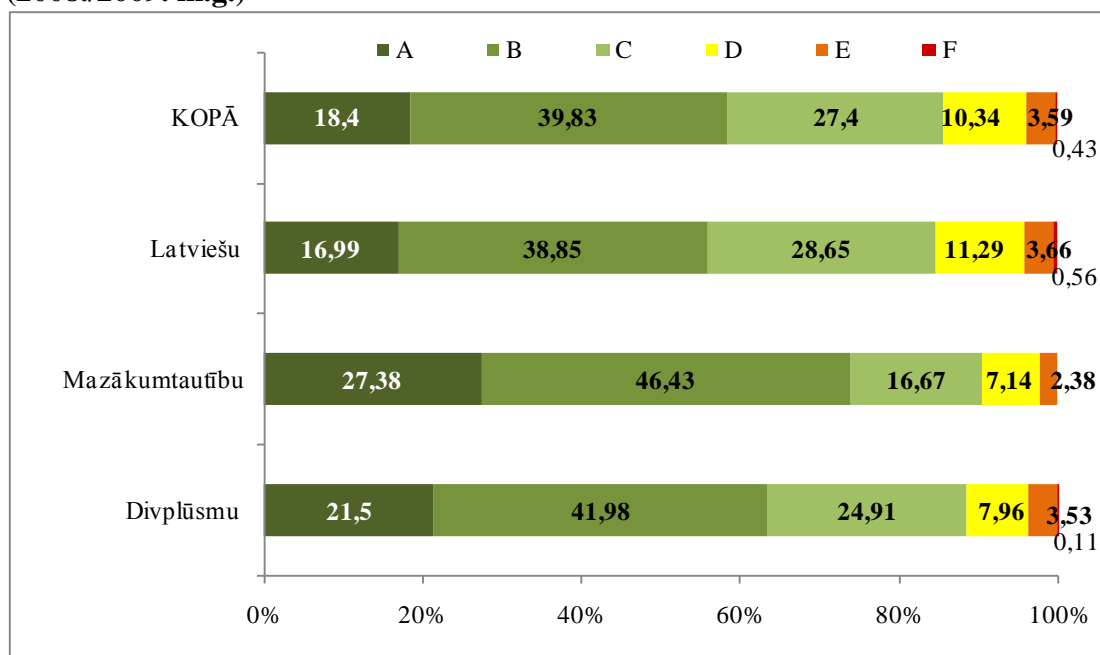
Krievu valodas eksāmena kārtotāju skaitam ar katru gadu ir tendence nedaudz samazināties. Savukārt, eksāmena rezultāti gan 2008./2009. mācību gadā ir ievērojami uzlabojušies, un ir būtiski palielinājies to skolēnu skaits, kas vērtējumā ieguvuši A un B līmeni. Ja 2007./2008. mācību gadā (līdzīgi kā 2006./2007. mācību gadā) augstākos A un B līmeni vērtējumā saņēma 4,36% un 15,96% visu skolēnu, tad 2008./2009. mācību gadā - 18,4% un 39,83%. Eksāmena rezultāti ir būtiski paaugstinājušies visos trijos skolu tipos – gan latviešu, gan mazākumtautību, gan divplūsmu skolās. (2.6.1. tabula.)

2.6.1. grafiks. Krievu valodas eksāmena rezultāti dažādās skolu grupās (2008./2009. m.g.)

2.6.2. grafiks. Krievu valodas eksāmena rezultāti pēc vērtējuma līmeņiem (2008./2009. m.g.)

2.6.1. tabula. Krievu valodas eksāmena rezultātu dinamika pēdējos trijos gados

2008./2009.gads	A	B	C	D	E	F	Skaitis	%
Latviešu	16,99	38,85	28,65	11,29	3,66	0,56	2489	72,10
Mazākumtautību	27,38	46,43	16,67	7,14	2,38	0	84	2,43
Divplūsmu	21,5	41,98	24,91	7,96	3,53	0,11	879	25,46
Kopā	18,4	39,83	27,4	10,34	3,59	0,43	3452	100,00
2007./2008.gads								
Latviešu	4,08	14,57	31,28	30,14	15,03	4,91	3261	82,62
Mazākumtautību	10,26	31,62	27,35	23,08	6,84	0,85	117	2,96
Divplūsmu	4,75	20,74	29,88	26,89	14,59	3,16	569	14,42
Kopā	4,36	15,96	30,96	29,47	14,72	4,54	3947	100,00
2006./2007.gads								
Latviešu	4,45	14,64	30,71	31,77	13,81	4,62	3484	82,66
Mazākumtautību	4,49	24,72	44,94	20,22	5,62	0	89	2,11
Divplūsmu	4,52	18,07	29,91	32,87	11,84	2,8	642	15,23
Kopā	4,46	15,37	30,89	31,7	13,33	4,25	4215	100,00

2.7. Latviešu valoda un literatūra (dzimtā)

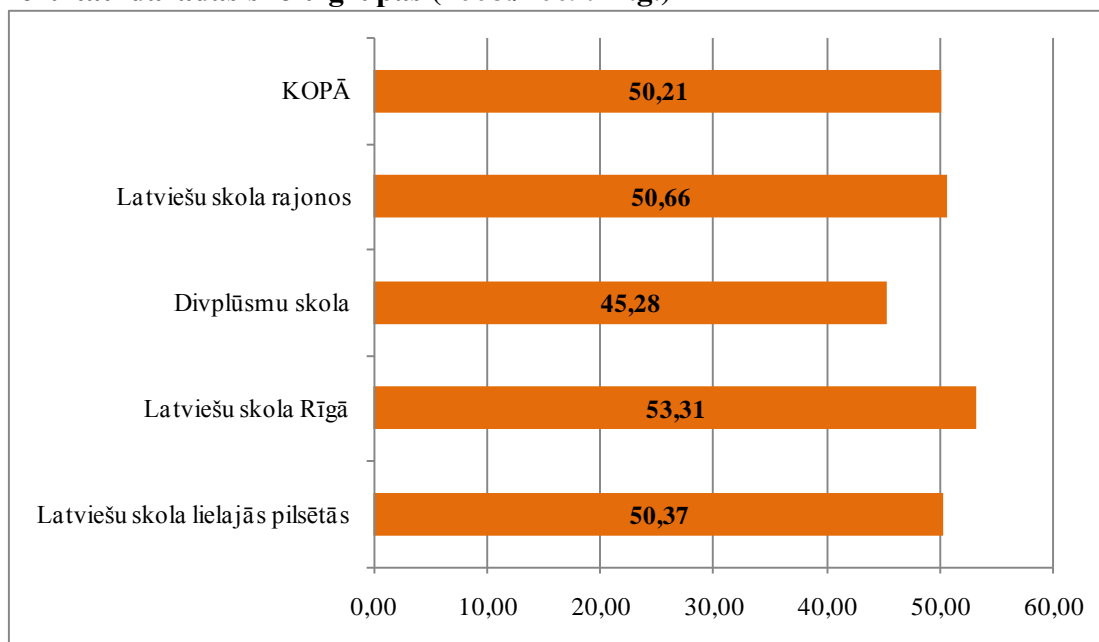
Latviešu valodas un literatūras kā dzimtās valodas eksāmenu saskaņā ar pārveidotajiem un kodētajiem datiem 2009. gada pavasarī ir kārtojuši 19600 skolēni, no kuriem 84% mācās latviešu skolās, 15% - divplūsmu skolās, bet 1% statistikā parādās kā mazākumtautību skolu skolēni, kas liecina, ka iespējams izmantotajos statistikas datos nav iekļautas skolās notikušās izmaiņas attiecībā uz mācību plūsmām un īstenotajām programmām. Jebkurā gadījumā no tālākās analīzes šī grupa ir izslēgta gan tādēļ, ka tās statuss ir neskaidrs, gan arī nelielā skaita dēļ (5 skolas).

Eksāmenu rezultāti parāda, ka kopvērtējumā vislabāko vērtējumu ir ieguvuši Rīgas latviešu skolu skolēni – vidējais eksāmena vērtējums ir 53,31, savukārt zemākais rādītājs ir divplūsmu skolu skolēniem – vidējais eksāmena vērtējums – 45,28. (2.7.1. grafiks.)

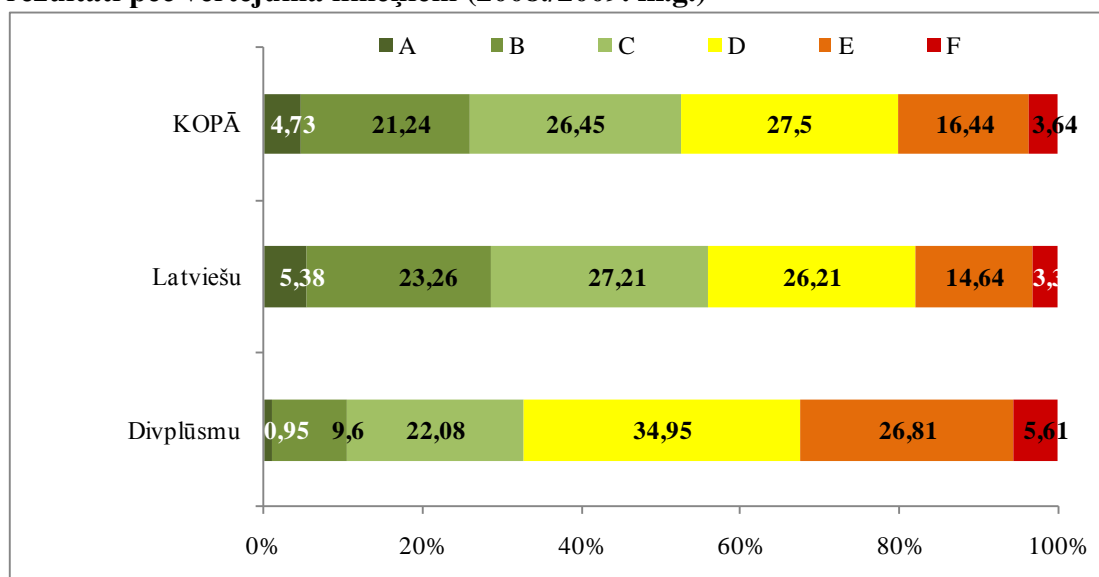
Skatoties eksāmena rezultātus pēc vērtējuma līmeņiem, augstākos A un B līmeni eksāmenā ir sasnieguši atbilstoši 5,38% un 23,26% latviešu skolu skolēnu, un 0,95% un 9,6% divplūsmu skolu skolēnu. (2.7.2. grafiks.)

Analizējot latviešu valodas un literatūras kā dzimtās valodas eksāmena rezultātu dinamiku 2008./2009., 2007./2008. un 2006./2007. mācību gadā, pirmkārt, jānorāda, ka eksāmena kārtotāju skaits ar katru gadu ir nedaudz pieaudzis. Otrkārt, vērojama tendence nedaudz palielināties to latviešu skolu skolēnu skaitam, kas eksāmenā saņēmuši augstāko vērtējumu – A un B. (2.7.1. tabula).

2.7.1. grafiks. Latviešu valodas un literatūras kā dzimtās valodas eksāmena rezultāti dažādās skolu grupās (2008./2009. m.g.)

2.7.2. grafiks. Latviešu valodas un literatūras kā dzimtās valodas eksāmena rezultāti pēc vērtējuma līmeņiem (2008./2009. m.g.)

2.7.1. tabula. Latviešu valodas un literatūras kā dzimtās valodas eksāmena rezultātu dinamika pēdējos trijos gados

2008./2009.gads	A	B	C	D	E	F	Skaitis	%
Latviešu	5,38	23,26	27,21	26,21	14,64	3,3	16467	85,23
Divplūsmu	0,95	9,6	22,08	34,95	26,81	5,61	2853	14,77
Kopā	4,73	21,24	26,45	27,5	16,44	3,64	19320	100,00
2007./2008.gads								
Latviešu	3,13	20	30,11	30,08	15,77	0,91	16349	90,78
Divplūsmu	1,14	9,34	22,53	36,63	27,95	2,41	1660	9,22
Kopā	2,95	19,02	29,41	30,68	16,89	1,05	18009	100,00
2006./2007.gads								
Latviešu	3,89	18,69	29,36	28	17,75	2,3	15676	89,60
Divplūsmu	1,21	6,16	17,59	33,7	34,52	6,82	1819	10,40
Kopā	3,61	17,39	28,14	28,6	19,49	2,77	17495	100,00

2.8. Matemātika

2009. gada pavasarī matemātikas eksāmenu ir kārtojuši 25282 skolēni, no kuriem 66% mācās latviešu skolās, 19% mazākumtautību skolās, bet 15% - divplūsmu skolās.

Matemātikas eksāmenā vidēji visaugstāko vērtējumu ir ieguvuši mazākumtautību skolu skolēni – gan Rīgā (46,62), gan citās lielajās Latvijas pilsētās (46,02), gan rajonos (43,39). Latviešu un divplūsmu skolu skolēnu rādītāji salīdzinoši ir būtiski zemāki. (2.8.1. grafiks.)

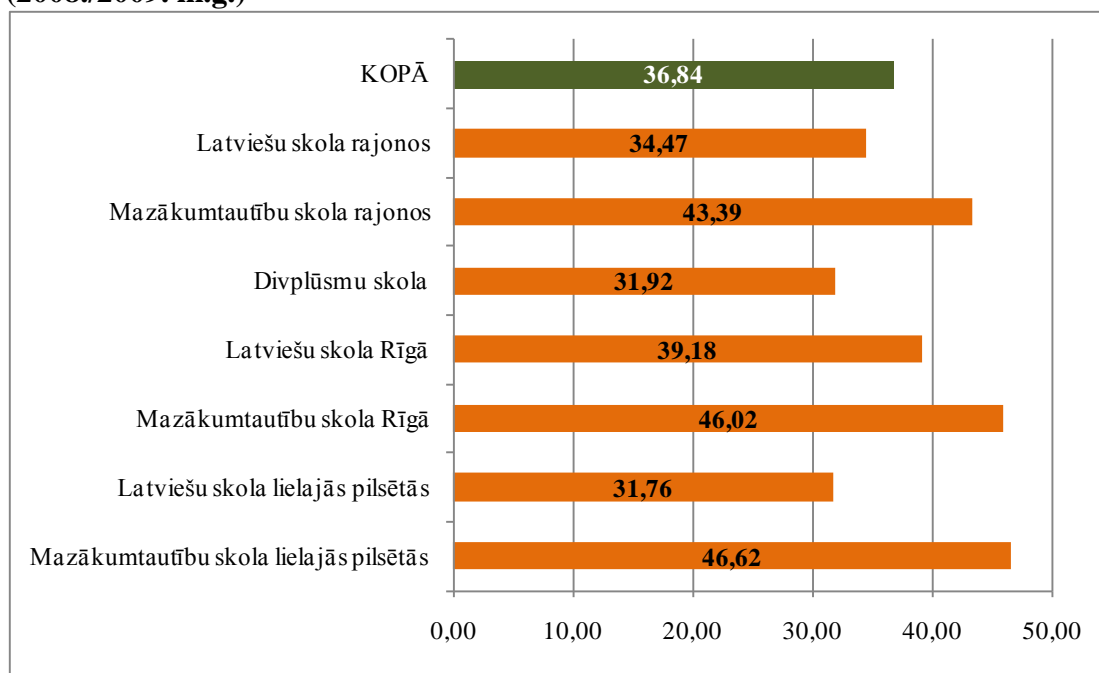
Aplūkojot visas latviešu plūsmas skolas, visas mazākumtautību skolas un visas divplūsmu skolas, redzams, ka kopvērtējumā latviešu skolu rādītāji matemātikas

eksāmenā ir vidēji par 10 punktiem zemāki nekā mazākumtautību skolu skolēnu rezultāti, bet divplūsmu skolās tie ir vēl nedaudz zemāki. (1.2. grafiks.)

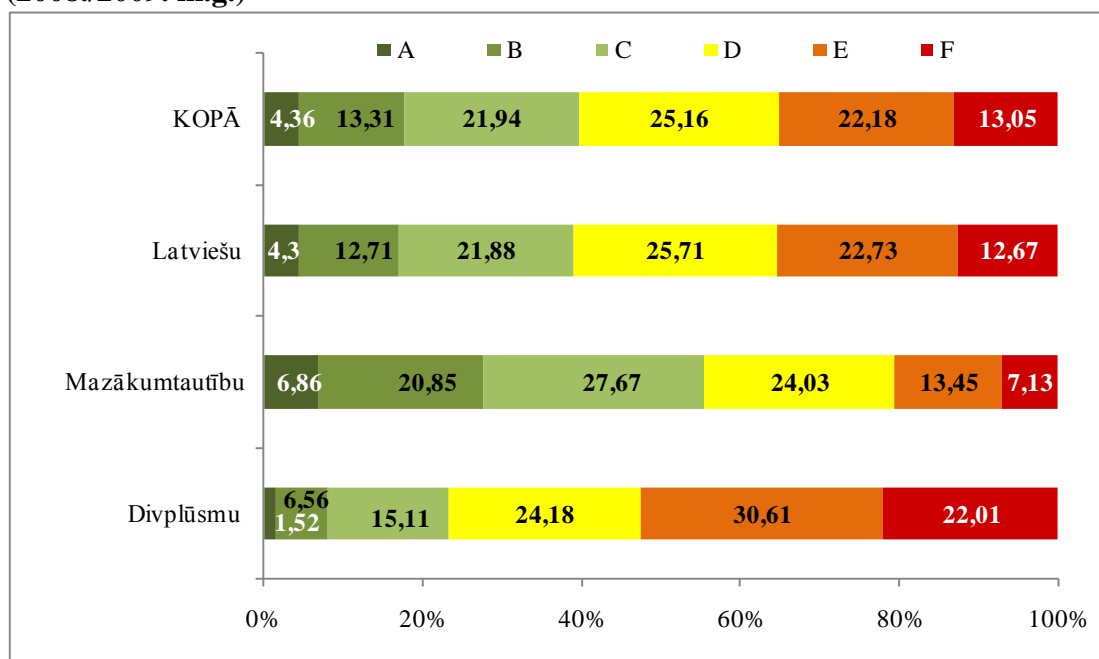
Skatoties eksāmena rezultātus pēc vērtējuma līmeņiem, augstākos A un B līmeni eksāmenā ir sasnieguši atbilstoši 4,3% un 12,71% latviešu skolu skolēnu, **6,86%** un **20,85%** mazākumtautību skolēnu, un 1,52% un 6,56% divplūsmu skolu skolēnu. (2.8.2. grafiks.)

Attiecībā uz matemātikas eksāmena rezultātu dinamiku 2008./2009., 2007./2008. un 2006./2007. mācību gadā, pirmkārt, jānorāda, ka, sākot ar 2008./2009. mācību gadu, matemātikas eksāmens ir obligāts. Līdz ar to ir ievērojami lielāks eksāmena kārtotāju skaits, tomēr paši eksāmena rezultāti, skatoties pēc vērtējuma līmeņiem, nav būtiski mainījušies. Visos trijos analīzes gados saglabājas tendence, ka mazākumtautību skolēniem kopumā ir visaugstākais vērtējums un tas ir būtiski augstāks nekā latviešu skolās, bet divplūsmu skolu skolēniem ir vissliktākie rezultāti. (2.8.1. tabula.)

2.8.1. grafiks. Matemātikas eksāmena rezultāti dažādās skolu grupās (2008./2009. m.g.)

2.8.2. grafiks. Matemātikas eksāmena rezultāti pēc vērtējuma līmeņiem (2008./2009. m.g.)

2.8.1. tabula. Matemātikas eksāmena rezultātu dinamika pēdējos trijos gados

2008./2009.gads*	A	B	C	D	E	F	Skaitis	%
Latviešu	4,3	12,71	21,88	25,71	22,73	12,67	16630	65,78
Mazākumtautību	6,86	20,85	27,67	24,03	13,45	7,13	4781	18,91
Divplūsmu	1,52	6,56	15,11	24,18	30,61	22,01	3871	15,31
Kopā	4,36	13,31	21,94	25,16	22,18	13,05	25282	100,00
2007./2008.gads**								
Latviešu	4,71	16,93	23,78	24,95	19,87	9,77	9972	69,46
Mazākumtautību	6,51	25,61	29,38	25,44	11,11	1,95	2917	20,32
Divplūsmu	2,79	9,88	19,15	25,77	28,15	14,25	1467	10,22
Kopā	4,88	17,97	24,44	25,13	18,93	8,64	14356	100,00
2006./2007.gads***								
Latviešu	4,52	15,72	22,41	26,23	18,7	12,41	9304	67,98
Mazākumtautību	6,46	22,42	28,66	27,65	11,85	2,95	2676	19,55
Divplūsmu	2,46	10,9	17,87	22,38	27,18	19,21	1707	12,47
Kopā	4,65	16,43	23,07	26,02	18,42	11,41	13687	100,00

* 3 skolēni matemātikas eksāmenā nesaņēma vērtējumu.

** 15 skolēni matemātikas eksāmenā nesaņēma vērtējumu.

*** 56 skolēni matemātikas eksāmenā nesaņēma vērtējumu, no tiem 75% - latviešu skolu, 4% - mazākumtautību skolu un 21% divplūsmu skolu skolēni.

2.9. Vācu valoda

Vācu valodas eksāmenu saskaņā ar pārveidotajiem un kodētajiem datiem 2009. gada pavasarī ir kārtājuši 731 skolēns, no kuriem 61% mācās latviešu skolās, 21% mazākumtautību skolās, bet 12% - divplūsmu skolās.

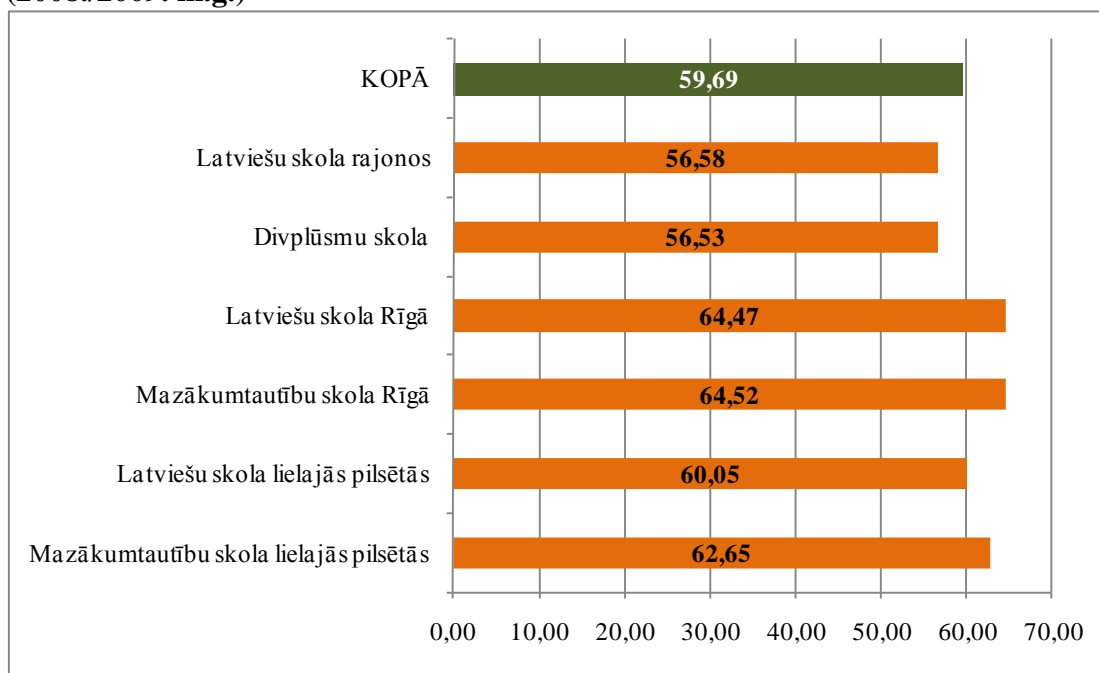
Vācu valodas eksāmenā vidēji visaugstāko vērtējumu ir ieguvuši Rīgas skolu skolēni: gan tie, kas mācās mazākumtautību skolās (64,52), gan tie, kas mācās latviešu skolās (64,47). (2.9.1. grafiks.)

Aplūkojot visas latviešu plūsmas skolas, visas mazākumtautību skolas un visas divplūsmu skolas, redzams, ka kopvērtējumā mazākumtautību skolu skolēnu rezultāti ir nedaudz augstāki kā latviešu skolu un divplūsmu skolu skolēnu rezultāti. (1.2. grafiks.)

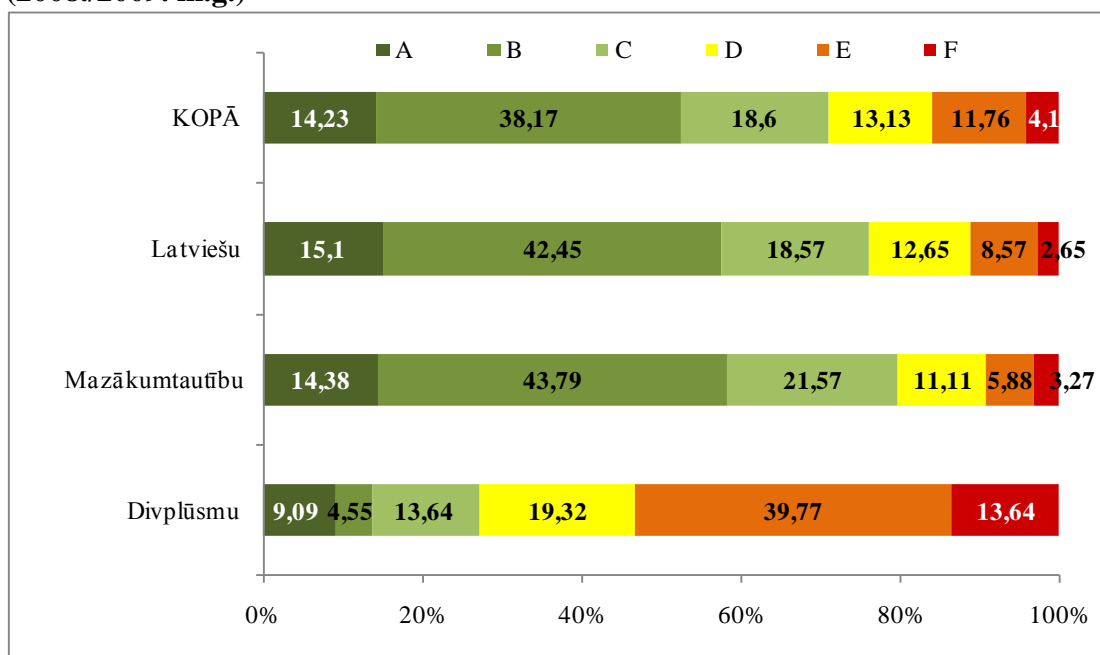
Skatoties eksāmena rezultātus pēc vērtējuma līmeņiem, redzams, ka latviešu skolu skolēnu un mazākumtautību skolu skolēnu rezultāti ir ļoti līdzīgi – augstākos A un B līmeņi eksāmenā ir sasnieguši atbilstoši 15,1% un 42,45% latviešu skolu skolēnu, 14,38% un 43,79% mazākumtautību skolēnu. Savukārt, divplūsmu skolu skolēni gan ir parādījuši ievērojami zemāku sniegumu, jo augstākos A un B līmeņi eksāmenā ir sasnieguši tikai 9,09% un 4,55% divplūsmu skolu skolēnu, bet īpaši liels ir divplūsmu skolu skolēnu īpatsvars, kas saņēmuši vērtējumu E. (2.9.2. grafiks.)

Attiecībā uz vācu valodas eksāmena rezultātu dinamiku pēdējos trijos gados, jānorāda, ka 2008./2009. mācību gadā ir ievērojami vairāk latviešu un mazākumtautību skolēnu, kas saņēmuši augstāko – A un B vērtējumu. (2.9.1. tabula.)

2.9.1. grafiks. Vācu valodas eksāmena rezultāti dažādās skolu grupās (2008./2009. m.g.)

2.9.2. grafiks. Vācu valodas eksāmena rezultāti pēc vērtējuma līmeņiem (2008./2009. m.g.)

2.9.1. tabula. Vācu valodas eksāmena rezultātu dinamika pēdējos trijos gados

2008./2009.gads	A	B	C	D	E	F	Skaits	%
Latviešu	15,1	42,45	18,57	12,65	8,57	2,65	490	67,03
Mazākumtautību	14,38	43,79	21,57	11,11	5,88	3,27	153	20,93
Divplūsmu	9,09	4,55	13,64	19,32	39,77	13,64	88	12,04
Kopā	14,23	38,17	18,6	13,13	11,76	4,1	731	100,00
2007./2008.gads								
Latviešu	4,01	18,64	31,53	29,62	12,89	3,31	574	74,26
Mazākumtautību	3,31	19,83	29,75	27,27	17,36	2,48	121	15,65
Divplūsmu	3,85	12,82	11,54	26,92	37,18	7,69	78	10,09
Kopā	3,88	18,24	29,24	28,98	16,04	3,62	773	100,00
2006./2007.gads								
Latviešu	2,98	15,44	29,93	33,76	15,55	2,34	939	70,65
Mazākumtautību	6,25	26,67	32,5	20	14,17	0,42	240	18,06
Divplūsmu	1,33	4,67	22	38,67	27,33	6	150	11,29
Kopā	3,39	16,25	29,5	31,83	16,63	2,41	1329	100,00

2.10. Latviešu valoda un literatūra mazākumtautību skolās

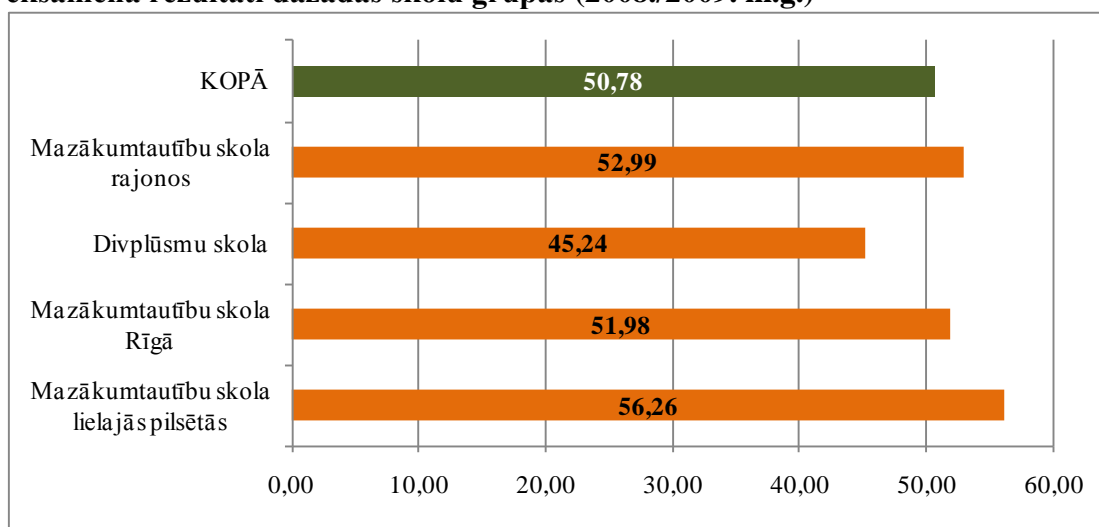
Latviešu valodas un literatūras eksāmenu saskaņā ar pārveidotajiem un kodētajiem datiem 2009. gada pavasarī ir kārtojuši 5663 skolēni, no kuriem 80% mācās mazākumtautību skolās, bet 20% - divplūsmu skolās.

Šajā eksāmenā vidēji visaugstāko vērtējumu ir ieguvuši tie mazākumtautību skolu skolēni, kas mācās Latvijas lielo pilsētu skolās (Ventspils, Liepāja, Jūrmala, Jelgava, Rēzekne, Daugavpils) (56,26), bet viszemāko – divplūsmu skolu skolēni (45,24). (2.10.1. grafiks.)

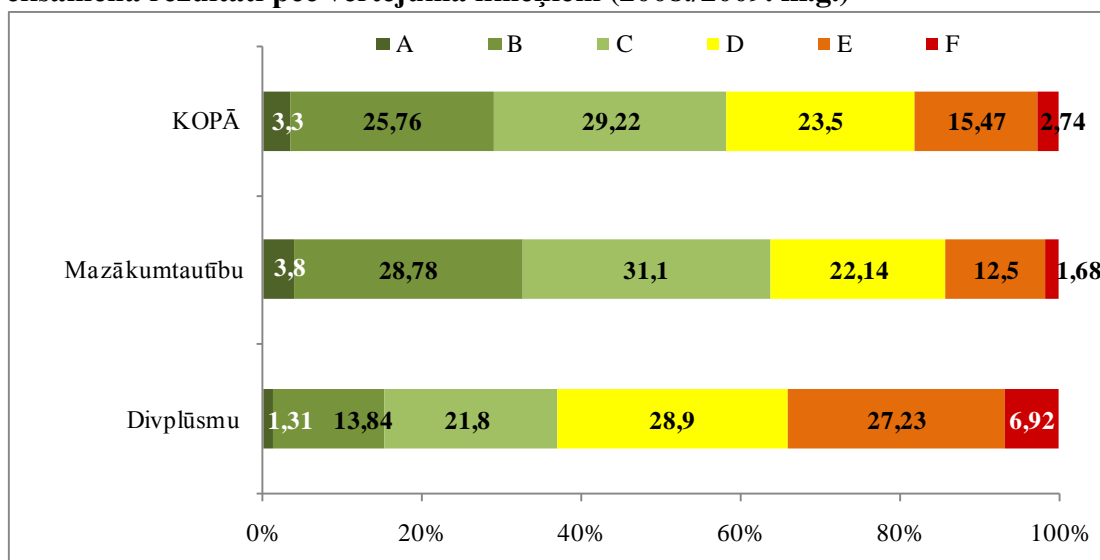
Skatoties eksāmena rezultātus pēc vērtējuma līmeņiem, redzams, ka augstākos A un B līmeņi eksāmenā ir sasnieguši atbilstoši 3,8% un 28,78% mazākumtautību skolu skolēnu, un 1,31% un 13,84% divplūsmu skolu skolēnu. (2.10.2. grafiks.)

Attiecībā uz latviešu valodas un literatūras eksāmena kārtotāju skaitu pēdējos trijos gados, redzams, ka tas katru gadu nedaudz samazinās. Taču eksāmenu rezultātu galvenās tendences saglabājas tās pašas: nav vērojamas būtiskas izmaiņas vērtējumu līmeņos, un saglabājas tendence, ka divplūsmu skolās eksāmenu rezultāti ir salīdzinoši zemāki. (2.10.1. tabula.)

2.10.1. grafiks. Latviešu valodas un literatūras mazākumtautību skolās eksāmena rezultāti dažādās skolu grupās (2008./2009. m.g.)

2.10.2. grafiks. Latviešu valodas un literatūras mazākumtautību skolās eksāmena rezultāti pēc vērtējuma līmeņiem (2008./2009. m.g.)

2.10.1. tabula. Latviešu valodas un literatūras mazākumtautību skolās eksāmena rezultātu dinamika pēdējos trijos gados

2008./2009.gads	A	B	C	D	E	F	Skaitis	%
Mazākumtautību	3,8	28,78	31,1	22,14	12,5	1,68	4521	79,83
Divplūsmu	1,31	13,84	21,8	28,9	27,23	6,92	1142	20,17
Kopā	3,3	25,76	29,22	23,5	15,47	2,74	5663	100,00
2007./2008.gads								
Mazākumtautību	2,67	24,98	36,59	25,34	9,36	1,06	4720	81,92
Divplūsmu	1,73	15,16	26,1	28,98	22,07	5,95	1042	18,08
Kopā	2,5	23,2	34,69	26	11,66	1,94	5762	100,00
2006./2007.gads								
Mazākumtautību	4,89	25,06	34,27	27,89	6,58	1,31	4969	79,58
Divplūsmu	2,93	15,42	21,04	33,95	16,93	9,72	1193	19,11
Kopā	4,51	23,19	31,71	29,07	8,58	2,94	6162	100,00

2.11. Vēsture

Vēstures eksāmenu saskaņā ar pārveidotajiem un kodētajiem datiem 2009. gada pavasarī ir kārtājuši 14714 skolēni, no kuriem 75% mācās latviešu skolās, 7% mācās mazākumtautību skolās, bet 18% - divplūsmu skolās.

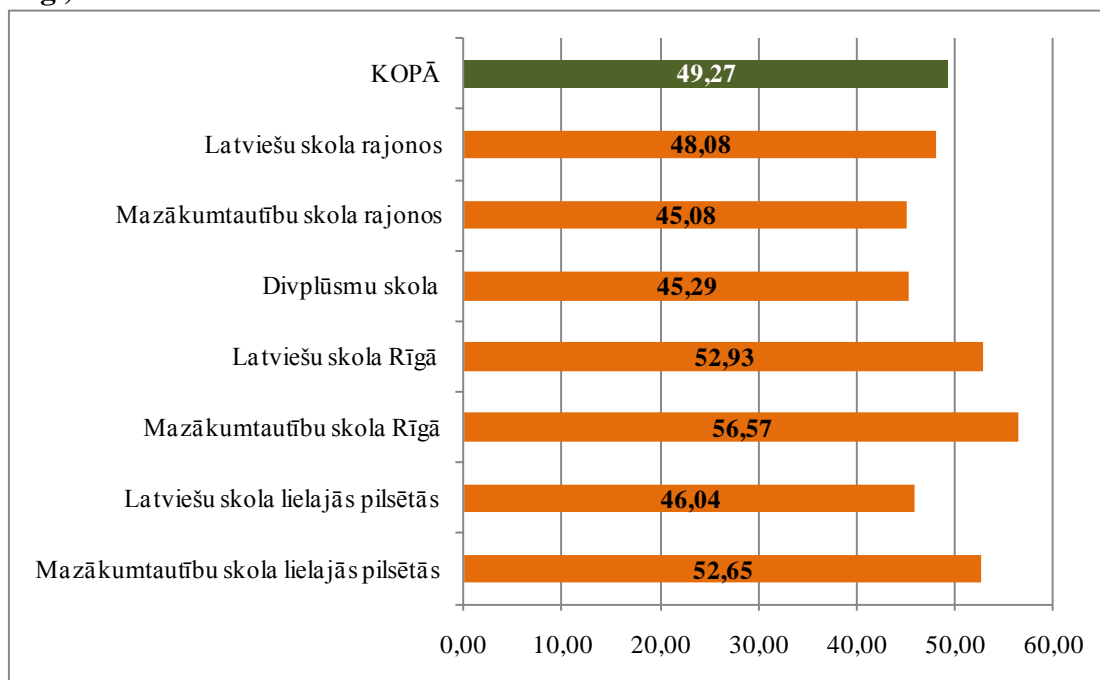
Šajā eksāmenā vidēji visaugstāko vērtējumu ir ieguvuši Rīgas skolu skolēni - gan tie, kas mācās mazākumtautību skolās (56,57), gan tie, kas mācās latviešu skolās (52,93). (2.11.1. grafiks.)

Aplūkojot visas latviešu plūsmas skolas, visas mazākumtautību skolas un visas divplūsmu skolas, redzams, ka kopvērtējumā mazākumtautību skolu skolēnu rezultāti ir nedaudz augstāki kā latviešu skolu un divplūsmu skolu skolēnu rezultāti. (1.2. grafiks.)

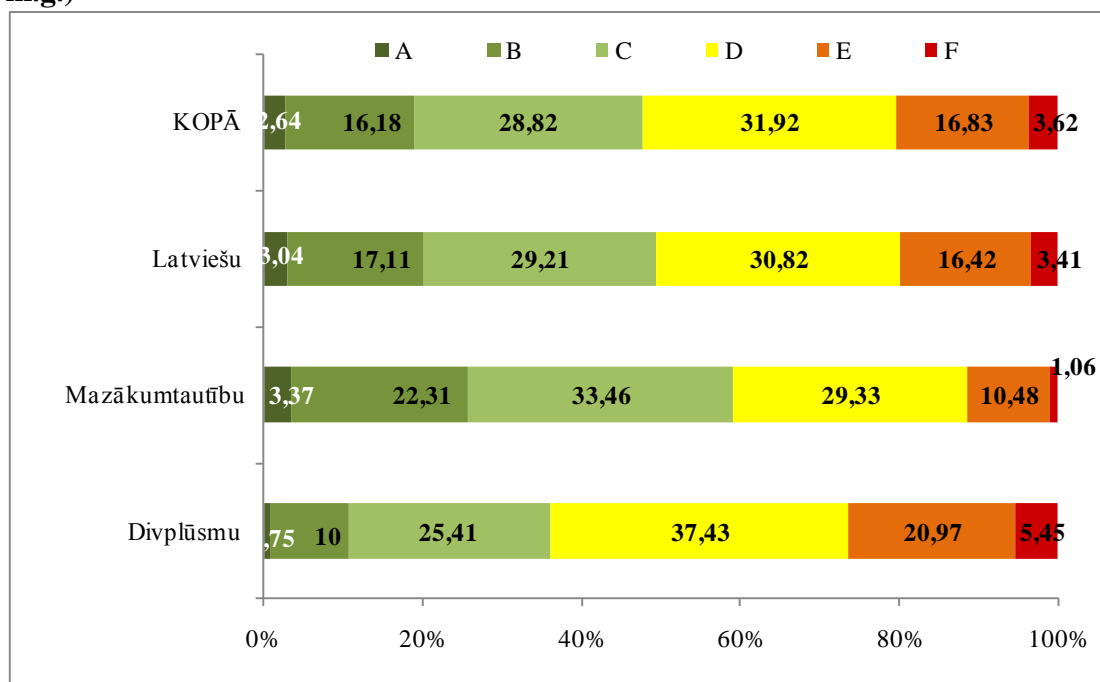
Skatoties eksāmena rezultātus pēc vērtējuma līmeņiem, redzams, ka latviešu skolu skolēnu un mazākumtautību skolu skolēnu rezultāti ir ļoti līdzīgi - augstākos A un B līmeņi eksāmenā ir sasnieguši atbilstoši 3,04% un 17,11% latviešu skolu skolēnu, un 3,37% un 22,31% mazākumtautību skolēnu. Savukārt, divplūsmu skolu skolēni ir parādījuši nedaudz zemāku sniegumu, jo augstākos A un B līmeņi eksāmenā ir sasnieguši tikai 0,75% un 10% divplūsmu skolu skolēnu. (2.11.2. grafiks.)

Vēstures eksāmena kārtotāju skaits, kā arī eksāmena rezultātu sadalījums pa vērtējumu līmeņiem dažādās skolās pēdējos trijos gados nav ļoti būtiski mainījies. (2.11.1. tabula.)

2.11.1. grafiks. Vēstures eksāmena rezultāti dažādās skolu grupās (2008./2009. m.g.)

2.11.2. grafiks. Vēstures eksāmena rezultāti pēc vērtējuma līmeņiem (2008./2009. m.g.)

2.11.1. tabula. Vēstures eksāmena rezultātu dinamika pēdējos trijos gados

2008./2009.gads	A	B	C	D	E	F	Skaitis	%
Latviešu	3,04	17,11	29,21	30,82	16,42	3,41	10994	74,72
Mazākumtautību	3,37	22,31	33,46	29,33	10,48	1,06	1040	7,07
Divplūsmu	0,75	10	25,41	37,43	20,97	5,45	2680	18,21
Kopā	2,64	16,18	28,82	31,92	16,83	3,62	14714	100,00
2007./2008.gads								
Latviešu	3,99	15,31	33,27	31,89	13,12	2,42	11066	75,18
Mazākumtautību	4,89	18,05	34,29	28,42	11,58	2,78	1330	9,04
Divplūsmu	1,08	7,36	25,73	39,16	21,13	5,55	2324	15,79
Kopā	3,61	14,3	32,17	32,72	14,25	2,95	14720	100,00
2006./2007.gads								
Latviešu	4,1	16,52	32,37	30,17	14,08	2,77	10233	73,91
Mazākumtautību	3,43	15,97	33,56	34	11,23	1,81	1603	11,58
Divplūsmu	1,29	7,37	24,84	36,09	24,34	6,07	2009	14,51
Kopā	3,62	15,12	31,41	31,47	15,24	3,13	13845	100,00

II. Attieksme pret pāreju uz vienoto centralizēto eksāmenu latviešu valodā 2011./2012. mācību gadā

Problēmas, ar kurām saskaras skolotāji sakarā ar pāreju uz vienoto centralizēto eksāmenu latviešu valodā un literatūrā 2012. gadā

Runājot par **pāreju uz vienoto centralizēto eksāmenu latviešu valodā un literatūrā** skolu direktori/skolotāji runā par problēmām, kas izriet gan no situācijas atsevišķā skolā, gan izglītības politikas īstenošanas kopumā valstī. Eksperti iezīmē arī problēmas, kas izriet no vispārējās sociāli ekonomiskās situācijas valstī. Saprota, ka skolas nespēj ietekmēt ekonomisko situāciju, taču pēc ekspertu teiktā redzams, ka situācija valstī lielā mērā ietekmē skolēnu attieksmi pret latviešu valodu, tās apguvi, skolēnu izglītošanās un dzīves plānus.

Nostāja valstī pret latviešu un krievu valodu lietojumu

Skolu pārstāvji no Daugavpils atzīst, ka pēdējā laikā novērojama skolēnu motivācijas vājināšanās apgūt latviešu valodu. Pēc viņu domām to nosaka vairāki apstākļi, pirmkārt, prasību nekonsekvence pret latviešu valodas lietojumu publiskajā vidē, otrkārt, ekonomiskās situācijas pasliktināšanās, kas, no vienas puses, mazina jauniešos uzticēšanos valstij, un, no otras puses, stiprina jauniešos vēlmi savas nākotnes izredzes saistīt ar mācībām un darbu ārzemēs. Rezultātā jaunieši ir vairāk ieinteresēti apgūt angļu, nevis latviešu valodu.

„... ja runā tā godīgi, valstī tā pozīcija pret valodu vispār ir mainījusies. Ja gadus 5-7 atpakaļ valstī bija kaut kāda stingrība, tad tagad bērni atkal redz, ka var iztikt arī bez latviešu valodas.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Attieksme pret valsti arī ir pasliktinājusies, saprotiet. Viss tas ir ļoti objektīvi. (...) Ļoti daudziem ir izmisums – un ja nav naudas, tad vispār neko nevar darīt.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Mana skola ir tā, kas it kā esam tā angļu skola, kaut gan mums visu statusu un finansējumu ir noņēmuši. Un es 12. klasē saku – bērni, paceliet rokas, kurš no Jums paliks Latvijā? Un viņi man visi paceļ roku, ka viņi visi brauks mācīties uz ārzemēm, un tāpēc tas stimulē mācīties to latviešu valodu un latviešu valodā ir zudis. Ziniet, ka dažus gadus atpakaļ bija cita situācija.(...) Tāpēc, ka viņi tagad neredz sev nākotni valstī.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Jā, jā. Viņi visi domā braukt uz ārzemēm, un angļu valoda viņiem ir iemācīta, un viņi vairāk orientējās uz to, ka viņi aizbrauks projām, un tad iznāk, kāpēc mums vajag tik ļoti pūlēties un kaut ko ielikt tajā latviešu valodā, ja mums galu galā nebūs vajadzīgi.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

Vienotais centralizētais eksāmens un konkurence iestājesāmenos augstskolā

Ņemot vērā, ka lielā daļā augstskolu centralizētais eksāmens latviešu valodā ir arī iestājesāmens, rodas jautājums, vai jaunieši no mazākumtautību skolām spēj līdzvērtīgi konkurēt ar latviešu mācību programmu beidzējiem, stājoties Latvijas augstskolās. Vairāku skolu vadītāji atzīst, ka viņu skolu absolventiem nav problēmu iestāties Latvijas augstskolās. Eksperti uzsver, ka krievu jaunieši ir vairāk motivēti mācīties, uzņēmīgāki par latviešiem, un tas viņu konkurētspēju palielina. Eksperti atzīst, ka sastopami arī gadījumi, ka eksāmenu rezultāti latviešu valodā krievu

jauniešiem ir labāki nekā latviešiem, tomēr pēc ekspertu domām, lai sniegtu izsmeļošu skaidrojumu par krievu jauniešu konkurētspēju Latvijas augstskolās, vajadzētu veikt atsevišķu pētījumu.

„No manējiem katru gadu vismaz 10 cilvēki iet uz Stradiņiem, un viņiem nav nekādu problēmu ar latviešu valodu, saprotiet, bet literatūra...” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Mums vispār mazākumtautību skolās ir tāda tendence, ka bērni, ja viņi iestājas augstskolās, tad viņiem ir labāki rādītāji nekā latviešu skolēniem, viņi ir vairāk motivēti mācīties. Tas attiecas arī uz latviešu valodu. Vienīgi problēma ir literatūrā, jo parasti, runājot par tautas dziesmām, mazākumtautību skolām tas ir kaut kas pavisam svešs, un viņi neizprot to tēmu.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

„Man skolā kaut kur 80% iestājas augstskolā, un pēc tam viņi sekmīgi mācās. Es domāju, ka tur – vienkārši, kas grib mācīties, viņš vienmēr mācīsies, bet kurš negrib, tur kaut franču, itāļu un japāņu valoda, viņiem būs vienalga.” (Skolas pārstāvis, Ludza)

„Man ir grūti atbildēt uz šo jautājumu. To jau var atbildēt ministrijas pārstāvji, kuri to analizē. Tas būs atkarīgs no satura. Tagad ir tā, ja analizē rezultātus, ja analizē šajā mācību gadā, tad daudzās jomās, kur ir lasīšana, rakstīšana un gramatika, krievu bērni, es teikšu tā, ir pat priekšā latviešiem. Tas ir grūti prognozējams.” (Skolas pārstāvis, Rīga)

Citi eksperti uzsver, ka labākas sekmes citos priekšmetos palielina krievu jauniešu konkurētspēju, stājoties Latvijas augstskolās.

„... nedaudz sliktākie krievu skolu skolēnu mācību rezultāti centralizētajā eksāmenā latviešu valodā neietekmēs viņu konkurētspēju, jo viņiem ir labāki centralizēto eksāmenu rezultāti citos mācību priekšmetos – līdz ar to kopējie centralizēto eksāmenu rezultāti uzlabosies.” (Skolas pārstāvis, Rīga)

Savu nostāju attiecībā par krievu jauniešu konkurētspēju Latvijas augstskolās eksperti saista arī ar ekonomisko situāciju Latvijā. Eksperti norāda, ka problēma nav jauniešu konkurences spējā, bet budžeta vietu skaitā valsts finansētas mācību iestādēs. Cits eksperts mazina šī jautājuma svarīgumu, norādot, ka šis jautājums nav attiecināms uz tiem mazākumtautību skolu beigušajiem, kas dosies studēt uz citām valstīm.

„Un teikt, ka viņiem tā konkurence – es domāju, ja būs kur stāties, ja būs kur strādāt, tad jau tas viss atrisināsies. Ja nebūs šo mācību iestāžu, budžeta vietu, tad mēs visi saprotam, kā būs.” (Skolas pārstāvis, Rīga)

„ (...) tas attieksies uz tiem, kas paliks Latvijā. Ja viņi visi brauks projām, tad tā nebūs problēma.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

Skolu pārstāvji atzīst, ka augstskolām ir iespēja arī paskatīties ne tikai centralizētā eksāmena rezultātus, bet arī to, no kuras skolas ir reflektants. Tas, kā šī informācija ietekmē augstskolas lēmumu, ir atkarīgs no pašas augstskolas prioritātēm, tomēr šī brīža situācija augstskolām ir tāda, ka tām ir grūtības savākt pietiekamu skaitu studentu, līdz ar to konkurence nebūt nav liela problēma.

„Grūti teikt, varbūt rezultāts būs ne tāds, kāds bija, bet tomēr, par augstskolām runājot, varu teikt, ka no sertifikāta augstskola var redzēt, ka viņi atnāk no

mazākumtautību skolas. Ja ir redzams, ka tā ir mazākumtautību skola ar A līmeni vai B līmeni un latviešu skola ar A līmeni...nu tad...nu...Ja, cilvēkam, kurš ņem uz savu augstskolu ir interese, tad viņš var redzēt, ka vienots eksāmens, bet dažādas skolas. Augstskola to var ņemt vērā, bet var arī neņemt vērā.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

Valodu vide kā šķērslis latviešu valodas apguvei

Skolu pārstāvji Daugavpilī un Liepājā kā nopietnu problēmu min vienveidīgo valodu vidi, kas ierobežo skolēnu iespējas praktizēt runāšanu latviski, kā rezultātā skolēni latviski runā vienīgi latviešu valodas stundās. Latviskās valodu vides trūkums, pēc ekspertu domām, gan apgrūtina latviešu valodas un it īpaši literatūras niansētu apguvi, gan arī mazina skolēnu motivāciju apgūt latviešu valodu. No ekspertu teiktā redzams, ka skolotāji ir pārliecināti par skolēnu prasmēm latviešu valodā, kas nepieciešamas, lai nokārtotu eksāmenu, taču tai pašā laikā viņi nav droši par to, cik ieinteresēti un pamatīgi skolēni latviešu valodu ir apguvuši.

„... mūsu pusē tas ir diezgan sarežģīti, jo bērni latviešu valodu apgūst un dzird tikai skolā. Un, ja, piemēram, tur kaut kur Tukumā un Talsos viņiem nav nekādu problēmu ar pašu [latviešu] valodu un šajā valodā apgūt literatūru, nu saprotiet – tā, lai tas būtu dvēselei, ne ķeksīša dēļ, bet, lai mēs bērnus iemācītu – nu, kaut kas nav tā, kā vajag.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„... nav tā valodas dziļuma. (...) Es varbūt esmu stingra skolotāja, bet man 12. klasē no 30 skolēniem tikai diviem ir deviņi. (...) Un ne tāpēc, ka viņi ignorē vai necenšas, bet tāpēc, ka viņiem ir tikai stunda – vairāk nekā viņiem nabagiem netiek.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Pati mācu tagad 12. klasē, viņi man visi perfekti kārtā centralizēto eksāmenu, bet tieši tā literatūras izpratne mazliet ir par maz, nu tā dziļuma, lai viņi varētu to dziļi izprast.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Protams. Krievu bērniem būs grūti, un noteikti mūsu pusē būs grūti. Mēs mācām, un it kā bērni visu saprot un runā latviski, bet, ja tā ir tikai skola un tikai tās stundas, kas skolā, nu it kā par maz, tomēr bērni neiet uz teātri...” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Padomājiet, kā latvieši jau raksta, un kur tad nu vēl mēs! Arī ikdienas valodas lietojums – ja tas ikdienas valodas lietojums latviešu ģimenēs ir katru dienu, bet mums citiem ir tikai stundās, un nav iespējams šo valodu lietot sabiedrībā un draugu lokā.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

Jaunā latviešu valodas un literatūras standarta apguves grūtības

Jaunā latviešu valodas un literatūras standarta ieviešana ir saistīta ar skolēnu sagatavošanu vienotam centralizētajam eksāmenam. Šeit eksperti uzsver, ka runa ir par otras valodas apguvi, un neizbēgama ir valodas barjera, kas rada papildus grūtības mazākumtautību skolēniem sagatavoties latviešu valodas eksāmenam. Īpašu uzmanību eksperti pievērš jaunā standarta prasībām literatūrā, jo tā īstenošanā saskata daudz grūtību un izaicinājumu.

„Protams, jauno standartu ieviešana vispār sagādāja ļoti lielas grūtības, jo skolēniem šīs zināšanas..., šī valodas barjera tomēr ir, un viņi nevar tā izteikties kā latviešu skolās. Un tikai 2011. gadā mums būs aprobētais eksāmena paraugs, mēs pat nezinām, kas eksāmenā būs, ko gatavot, jo tagad pilnībā ņemam tādu pašu programmu kā latviešu skolās. 2012. gadā tikai tas īstais eksāmena paraugs būs, un

tad redzēsīm, vai viņi valodu liks iekšā vai literatūru. Tad mēs sapratām, ka arī latviešu skolās mainīsies.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

„..., oriģinālliteratūras lielais klāsts – nav iespējams izlasīt visu nepieciešamo, ir jālasa arī mazākumtautību literatūra un latviešu literatūra, un tur ir ļoti plašs apjoms oriģinālliteratūrai. (...) leksikas apgūšana – sevišķi žargoni, vecvārdi un apvidvārdi, jo, ja latvietim ir skaidrs, kas tas ir, tad mēs te varam dzīt iekšā cik gribam, bet katrā gadījumā tā ir specifika. (...) grūtības sagādā arī frazeoloģismu skaidrojums, ir tādi frazeoloģismi, ko nav iespējams saprast, bet ir šie skaidrojumi vajadzīgi.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

„Frazeoloģismi un arī sakāmvārdi. Tālāk, fonētika – pozicionālās un funkcionālās skaņu pārmaiņas, platais un šaurais ē, skaņu un līdzskaņu pārmaiņas un tamlīdzīgi, tas ir ļoti smagi. Un (...) daiļdarbu analīzē nepieciešams konkretizēt jautājumu, jo, ja nav konkretizētu jautājumu, un ir daiļdarbu analīze, tad ir ļoti lielas grūtības, bet, ja konkretizē, kad ir jānosaka autors un galvenā doma – tad darbs ir izpildāms tā konkrētāk. Tās ir grūtākās lietas, pārejot uz vienoto eksāmenu” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

Eksperti norāda, ka viņi ir izteikušies par šiem jautājumiem metodiskajās komisijās, apvienībās, pedagogu sēdēs, taču, viņuprāt, izteiktie argumenti nav tikuši ņemti vērā.

„Jā, mēs esam metodiskajā komisijā runājuši un metodiskajā apvienībā, arī vadību sēdēs esam runājuši, bet no mūsu runām jau nekas tālāk netiek.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

Kā pozitīvu faktu eksperti min to, ka skolēnu sagatavošana jaunā standarta ietvaros notiek pakāpeniski, jau no zemākiem skolēnu sagatavošanas līmeņiem. Ir vienādoti standarti latviešu valodas apguvei latviešu un mazākumtautību programmu ietvaros.

„Nu, noteikti, tagad jau var just, sākot ar 5. klasi, jau no sākumskoliņas. 5. klasē jau ir tas gramatikā jā māca, ko mēs sapņos nebijām redzējuši. Principā nav nekādas atšķirības, ko mēs sintaksē vai morfoloģijā, vai fonētikā mācām.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

„Nu jā, latviešu un krievu skolās gramatikā ir tas pats jā māca ar šo te jauno standartu. 7. klasē jau ir jā sāk arī literatūra mācīt. Tā kā jaunie standarti tiek ieviesti, un mēs tos arī nodrošinām, bet neskatoties uz šiem jaunajiem standartiem, mēs redzam riskus. (...) Vai ir jauns vai vecs standarts – tas risks tik un tā paliks.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

Programmas satura saskaņotība ar vienotā eksāmena prasībām tiem, kas pašlaik mācās vidusskolā

Pēc ekspertu teiktā problēmas rada tas, ka virkne gramatikas jautājumu (sintakse, gramatisko centru noteikšana, šo teikuma shēmu zīmēšana) nav bijuši iekļauti pamatskolas programmā, un tāpēc to apguve tagad vidusskolā ir visai sarežģīts uzdevums, ko papildus aprūtinā mācību līdzekļu trūkums.

„Es domāju, ka gramatikas tēmām, piemēram, par sintaksi, gramatisko centru noteikšanu, šo teikuma shēmu zīmēšana. Tās ir tās galvenās lietas, jo pamatskolā mēs tās neapskatām, jo tas viss ir jā sāk mācīt no sākuma. (...) programma pamatskolā to neparedz, ka viņiem tas būtu jāzina, bet prasības ir. Tur jau vēl ir tāda problēma, ka

mums nav grāmatu, mums nav mācību līdzekļu! Man liekas, ka ir jāmaina pamatskolas programma” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

Izmaiņas latviešu literatūras programmā

Viens no jautājumiem, kurš pēc ekspertu domām rada problēmas latviešu literatūras mācīšanā mazākumtautību skolās, ir tas, ka vispārējās izglītības programmas paredz latviešu literatūras apguvi pasaules literatūras kontekstā. Pēc ekspertu domām, tas sarežģī literatūras mācīšanu un prasa ievērojami plašāku latviešu literatūras skolotāja kompetenci, jo skolotājam vienlaicīgi ir jābūt gan latviešu, gan pasaules literatūras skolotājam.

„Pirmkārt, manas domas ir par desmito klašu vidējās vispārējās izglītības programmu literatūrā. Saprotiet – to māca latviešu valodas skolotājs, un iznāk tā, ka viņam ir jāmaca gan angļu, gan vācu, gan krievu literatūra. Tur ir ļoti, ļoti sarežģīti. Mēs, protams, tiekam galā, bet lieta tāda, ka tas latviešu valodas un literatūras skolotājs ir it kā pavisam citā statusā. Viņš vairs nav tikai latviešu literatūras, bet gan pasaules literatūras skolotājs.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

Pēc ekspertu domām pasaules literatūras mācīšanu varētu dalīt atbilstoši valodas mācībām: krievu valodā apgūt krievu literatūru, līdzīgi angļu valodā – angļu un amerikāņu literatūru.

„Es tieši domāju, ka visu valstu literatūru mācās latviešu valodā. Krievus vajadzēja atstāt mierā, lai viņi mācās krievu literatūru. Angļiem taču ir angļu literatūra. Nu mazliet par daudz ir tās pasaules literatūras.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Kaut gan es arī biju un piedalījos semināros, un es arī izteicu savas domas, ka nevajag tādu standartu un nevajag visu latviešu valodā, jo - ko tad krievu valodā mācīs, ko tad angļu valodā mācīs? Kāpēc to visu nastu uzvēla latviešu valodas skolotājiem? [domāts Latvijas literatūra pasaules literatūras kontekstā] Nu, te ir kaut kas šķībi sagājis.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

Sasniegtie rezultāti, gatavojoties pārejai uz vienoto centralizēto eksāmenu

Komentējot to, kā tiek īstenota mazākumtautību izglītības programma, kas nodrošina pāreju uz vienoto centralizēto eksāmenu, skolu vadītāji pamatā ir pozitīvi noskaņoti un pauž pārliecību, ka līdz 2012. gadam sekmīgi sagatavosies jaunajai kārtībai. Kā argumentus eksperti min savu ieguldīto darbu, skolēnu sagatavošanas pēctecību, kā arī viņu skolēnu motivāciju. Tiesa, vienas Daugavpils skolas vadītāja nošķir skolēnu sagatavotību latviešu valodas eksāmenam un attieksmi pret latviešu valodu: skolēni spēj nokārtot eksāmenu, taču attieksme pret valodu ir neieinteresēta. Eksperti no divplūsmu skolām skaidro, ka vieglāk sagatavoties vienotajam eksāmenam ir divplūsmu skolas apstākļos, jo tur situācija ir dinamiska, skolotāji ir pieraduši strādāt gan latviešu, gan mazākumtautību programmu ietvaros.

Runājot par eksāmena nokārtošanas grūtībām, ekspertiem ir bažas vienīgi par testiem literatūrā, norādot, ka jauniešu vidū mazinās lasīšanas paradums, kas vājina to prasmes izprast literārā darba dziļumu un niansas. Atzīstot pārejas pamatotību uz vienotu latviešu valodas eksāmenu, eksperti tomēr norāda, ka mazāk uzmanības

varētu veltīt valodas stilistikai, jo skolēniem, kam latviešu valoda nav dzimtā, to apgūt ir grūtāk.

„Mēs veiksmīgi tiekam ar visu galā. Manā skolā 93% ir A,B,C līmeņi. Katru gadu valstī mēs esam 4. vietā, pilsētā mēs vienmēr esam 2. vietā. Vēl ir tāds licejs – viņiem ir atlasīti bērni, un finansējums lielāks. Bet mēs, godīgi strādājot, esam uz vienlīdzīgiem...vienlīdzīgos apstākļos mums ir labi rezultāti. Mums ir motivēti skolēni un pozitīva attieksme pret latviešu valodu, bet radusies ir vienaldzība. Bet ar tiem eksāmeniem, kas ir, mēs tiekam galā.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Es domāju, ka šī pāreja ir normāla, jo bērnu zināšanu līmenis to atļauj. (..) mūsu skolā rezultāti ir labi, jo mēs jau no pirmās klases skolēnus mērķtiecīgi gatavojam tam, lai viņi varētu priekšmetus apgūt latviski, un tas palīdz.” (Skolas pārstāvis, Rīga)
„... nebūs grūti skolēniem pāriet uz vienotu centralizēto eksāmenu latviešu valodā, jo skolēni zina latviešu valodu diezgan labi.” (Skolas pārstāvis, Rīga)

„Mūsu skolā problēmu īpaši nebūs, tāpēc, ka mums ir, tā saucamā, divplūsmu skola, jo mums ir klases, kuriem ir latviešu programma un kuriem ir mazākumtautību programma, tāpēc arī tie no mazākumtautību programmas grib kārtot to latviešu valodu.” (Skolas pārstāvis, Ludza)

„... es domāju, ka mūsu rajona skolotāji tam ir sagatavoti, jo tik daudz mums bija visādu kursu un semināru, un viņi visi strādā ar LAT2, tā ka...Varbūt kaut kur citur ir problēmas, bet mūsējiem – nē. Redziet, tā kā mums ir gan viena, gan otra programma, tur nav pateikts, ka tikai viena skolotāja strādā vidusskolā ar latviešu programmu, bet viņi vienkārši mainās, un tad mums laikam tas viss ir jau sešus gadus, jo redziet kādreiz mūsu skolā nebija vārds bilingvālā, bet mēs jau no 92. gada paņēmām dažādus priekšmetus latviešu valodā, tas bija it kā bilingvāli. Pēc tam mēs pārgājām uz to jauno modeli un pēc tam jau to latviešu programmu, sākot ar pirmo klasi. Mūsu skolotāji vienmēr mainās šur un tur, tāpēc nav tādu problēmu. Citiem, ja tā nav, tad varētu būt, ka ir problēmas.” (Skolas pārstāvis, Ludza)

„Jā, varēs. Es tikai pati kā skolotāja baidos, ja nu būs kādi testi par literatūru, kur viņiem jāparāda kāda darba izpratnes dziļums, tur mēs varam būt švakāki. Saprotiet – jālasa darbu, lai par darbu varētu runāt, tas ir jāizlasa. Bērni jau to krievu valodā nedara, jo tur ir jādodomā, jo tur ir literāra darba analīze. Man liekas, ka tas jau ir 2-3 gadus.” [...] (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Pāreju vērtēju pozitīvi, 10. klasē tagad īsteno jauno programmu (...). Grūtības varbūt ir tas, ka nevajadzētu tik daudz uzmanības tieši stilistikai veltīt, jo krievu skolās tas tomēr ir grūtāk nekā cilvēkiem, kuriem latviešu valoda ir dzimtā valoda.”(Skolas pārstāvis, Rīga)

„Tad jau redzēsim, ko rezultāti rādīs. Labi vai slikti [pāreja uz vienotu eksāmenu] to šobrīd ir grūti pateikt.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

Grūtākā sadaļa vienotajā latviešu valodas eksāmenā

Vērtējot mazākumtautību programmu skolēnu latviešu valodas apguves prasmes un grūtības, skolotāji īpaši akcentē latviešu literatūras izpratnes problēmas mazākumtautību skolēnu vidū. Viņi uzsver, ka latviešu valodas testa literatūras daļa krievu skolēniem ir visgūtākā. Eksperti norāda uz krievu un latviešu valodās lietoto simbolu atšķirīgām nozīmēm, uz vārdu pareizrakstības, nozīmes un stilistikas niansēm, tādējādi norādot uz latviešu valodas apguves sarežģītību, īpaši cilvēkiem, kam tā nav dzimtā. Latviešu valodas skolotāji atzīst, ka viņi cenšas pat iemācīt kādus izteiksmes šablonus, lai tādējādi labāk sagatavotu skolēnus valodas eksāmenam.

„Nu, redziet, būtībā jau mums rezultāti centralizētajā eksāmenā ir labi, neskatoties uz visu. Vienīgais tad, kad tās daļas skatāmies. Literatūras daļā varbūt tas vērtējums ir mazāks, un pareizrakstībā, bet kopumā jau tie rezultāti ir labi. Mūsējie bērni ir konkurētspējīgi, un dzīvē viņiem vienlīga ir jāmācās latviešu valodā. Nu, vienkārši, tās ir tās grūtības, ko mēs saskatām un kas ir latviešu valodas skolotājam par milzu pūlēm jāpieliek, lai krievu bērns, tas nav latviešu bērns, to visu apgūtu.”(Skolas pārstāvis, Liepāja)

„Valodas lietojums, protams, grūtāk. Es atceros pagājušajā gadā vai kad, kad viņiem bija jāizvēlas, vai vienreizējs vai vienreizīgs, vai dabisks vai dabīgs. Ziniet – tur tās niansītes, es ņemu vārdnīcas un meklēju šo te starpību, un katrs traktē savādāk. Arī ar frazeoloģismiem ir diezgan grūti. Jo krievu valodā ir viena nozīme, bet latviešu valodā ir cita. Ja krievs pasaka citam: „Ti - dub”, tad tas ir apvainojoši, bet, ja latvieši saka: „Tu esi ozols”, tas ir pagodinājums. Nu, tās niansītes. „Straumēnus” studējām, un es viņiem rādīju to latviešu mentalitāti, lai viņi redz, ka tā pasaules uztvere ir mazliet savādāka.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Jā, visgrūtākā [literatūras daļa]. Ziniet, viņi pat domrakstu...nu, mēs kaut kā tur iemācām, (...) kaut kādus šablonus. Nu nevar viņi improvizēt svešajā valodā, ziniet tur tēlojumi vai vēl kaut kas tāds..” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

Eksperti uzver, ka lielākās grūtības mazākumtautību skolēniem rada sarežģīta teksta saprašana, citi izsaka atzinību, ka eksāmenā nav klausīšanās sadaļas, kas varētu radīt vēl lielākas grūtības.

„Vispār visgrūtākā sadaļa ir lasīšana, tāpēc, ka uzdevumi ir ļoti, ļoti sarežģīti. Skolās mēs lasām vienus tekstus, bet uz eksāmenu, uz pārbaudes darbu mēs saņemam citus tekstus. Gan latviešu, gan angļu valodā šeit ir grūtības. Vispār tā lasīšana ir laba lieta, lasi un kārto, bet tomēr šeit ir grūtāk, jo literārā valoda.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Klausīšanās nav, tad viss būs kārtībā.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

Skolu vadītāji norāda arī, ka gramatikas daļa, teksta analīze ir visai sarežģīta. Viņi uzsver, ka šīs prasmes skolēni nav apguvuši pamatskolā, un tas viss jāapgūst vidusskolā. Skolēniem, kas mācās 10. klasē, nav šo zināšanu par sintaksi, gramatisko centru noteikšanu, teikuma shēmu zīmēšanas prasmju, pamatskolā to viņi nav mācījušies.

„Nu, skatīsimies, nu, gan jau tiks galā, jo ne visi pilnībā zina valodu, jo mums ir gramatikā kļūdas, un sintaksē ir kļūdas, bet nu nekas!” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Grūti pateikt. Ziniet, no skolotājiem ir izskanējis, ka teksta analīze. Visu pārējo – viņi lasa, raksta – tur it kā nav problēmu.”(Skolas pārstāvis, Ludza)

„Visgrūtākās sadaļas vienotajā centralizētajā eksāmenā, ir domraksta daļa, jo skolēniem ir grūtības ar tādām gramatikas lietām kā galotnes un garumzīmes. Grūtības varētu būt arī gramatikas daļā, jo skolēniem nepatīk mācīties definīcijas. (...) skolēniem nevienā priekšmetā nepatīk mācīties definīcijas.”(Skolas pārstāvis, Rīga)

Svarīgi atzīmēt, ka pēc ekspertu vērtējuma, skolēniem, kas mācās pēc mazākumtautības programmas, valodas eksāmena rezultāti ir vienlīdz labi kā tiem,

kas mācās latviešu programmas ietvaros. Bez tam vairāki eksperti uzsver, ka eksāmena darbs mazākumtautību skolās 12. klasēs ir bijis sarežģītāks, grūtāks nekā latviešu skolās. Pēc ekspertu domām, tas attiecīgi ietekmē arī vērtējumu.

„Es uzskatu, ka [bērniem, kas īsteno mazākumtautības programmu] nav sliktāku rezultātu, tāpēc, ka mazākumtautības programmas eksāmens ir ļoti sarežģīts, es varu pateikt, ka viņš ir sarežģītāks nekā latviešu plūsmā. Un tā to uztver arī skolotāji.”
(Skolas pārstāvis, Ludza)

„Citreiz pat gadās tā, ka eksāmena darbs mazākumtautību skolās 12. klasēs ir sarežģītāks, grūtāks nekā latviešu skolās. Tas attiecīgi iespaido eksāmena rezultātus.”
(Skolas pārstāvis, Liepāja)

Skolotāju skatījumā problēmas latviešu valodas eksāmenā varētu radīt specifiski jautājumi, kuru neizpratne var radīt grūtības valodas prasmju pielietojumā.

„Mums tās daļas ir zināmas, tās ir piecas daļas un piecas prasmes, un katrā daļā ir noteikts apjoms, kas ir jāapgūst. Bet kā būs saturiski, to jau nevar zināt, ja ieliks kaut kādas vēsturiskās pozicionālās lietas, tad cittautībniekam tas sagādās grūtības, tāpat kā jebkuram latvietim, kad 'tjau' un 'mjau' bija krieviski jāmācās [norādīts uz krievu valodas izrunas specifiku].” (Skolas pārstāvis, Rīga)

Riski, kas kavē sekmīgi sagatavoties pārejai uz vienoto eksāmenu latviešu valodā

Atšķirīgais latviešu valodas prasmju līmenis

Pēc ekspertu domām grūtības nav sagaidāmas kopumā, bet gan apstākļi, ka atšķirīgi ir gan skolu līmeņi, gan arī atsevišķu skolēnu latviešu valodas prasmes.

„... problēmas var rasties tādēļ, ka dažādām skolām ir dažādi līmeņi – dažās skolās problēmu nebūs, citās būs.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Domāju, ka grūtības būs, bet nebūs tā, ka visiem būs vienādas grūtības. Vienam cilvēkam tas radīs grūtību, otram cilvēkam, kurš pārvalda valodu ļoti labi un strādā ļoti labi, domāju, ka viss būs kārtībā. Personīgi es uzskatu, ka šeit nav tāda birokrātiska pieeja, katram cilvēkam ir savas zināšanas un savu iespēju robežās viņš to kārtos. Bet tomēr es zinu, ka vispār ir ļoti sarežģīti kārtot eksāmenu latviešu valodā.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

Atšķirīgais finansējums, kas ierobežo iespējas lielās klases sadalīt mazākās grupās

Daļa ekspertu norāda, ka finansējuma samazinājums liedz lielās klases dalīt mazākās grupās un ka tas apdraud skolēnu kvalitatīvu apmācību. Tomēr vairāki eksperti uzsver, ka viņu skolās ir iespējams dalīt lielās klases mazākās grupā, kas nodrošina labākus apstākļus latviešu valodas apguvei.

„Sagaidu problēmas finansējuma samazinājuma dēļ, jo latviešu valodas apgūšanai finansējums nenodrošina sadalītās klases, līdz ar to ir jāstrādā ar ļoti lielu grupu – 28 bērniem, kas samazina iegūtās izglītības kvalitāti. Rezultāts – sliktāk sagatavoti bērni. Finansējuma problēmas latviešu valodai sākas jau pirmskolas izglītības iestādēs, kur vecāki vairs nespēj finansēt latviešu un angļu valodas papildnodarbības. Pamatskolā – nedalītā grupa.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Jā, tas ir atkarīgs no budžeta. Mūsu skolā, pateicoties direktorei, mums tiek tomēr dalītas pa grupiņām, tas atvieglo gan bērniem individuālo pieeju, gan arī skolotājiem ir vieglāk.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

„Jā, paši mēs varam, budžeta ietvaros mums ir naudiņa, mēs varam dalīt klases grupās vidusskolā, bet tomēr nav vispār no IZM puses atļauja dalīt uz pusēm. Piemēram, 10., 11., 12. klasē mēs dalām klases uz pusēm angļu valodā. Tādas prakses latviešu valodas apgūvē nav. Tagad, kad budžeta ietvaros es varu pati to darīt, tad es, protams, dalīšu. Nu, piemēram, klasē ir 26 cilvēki. Klase tiek dalīta uz pusēm angļu valodā, bet nav atļauts dalīt latviešu valodā. Varam runāt ar katru skolēnu, varam palīdzēt katram skolēnam.” (Skolas pārstāvis, Rīga)

„Nu mēs to nevaram teikt, [ka nepietiek budžets,] mums ir viss kārtībā. Mazajās skolās - varbūt tur ir problēma. Bet mums ir lielas klases, un mums dalās, tāpēc mums tādu problēmu nav. Mēs varam klases veidot līdz 30 bērniem, un tur visur arī dalās.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

Mācību stundu daudzums latviešu valodai

Vērtējot jauno mācību standartu un to, kā tas palīdz sagatavot skolēnus centralizētajam eksāmenam latviešu valodā, eksperti spriež par atvēlēto mācību stundu daudzumu latviešu valodai.

„... atšķirīgais stundu skaits latviešu skolās un mazākumtautību skolās – mums ir četras stundas nedēļā, un latviešu skolā ir sešas stundas nedēļā.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

„Tur jau ir jādodomā kopumā, kā valstī, jo tas jau nav tikai mūsu, bet tas ir valstiskais jautājums. Būtībā, tad arī mums būtu jādod tāds pats stundu skaits [kā latviešu skolās], ja no mums ir tādas prasības. Galu galā 12. gads jau vairs nav aiz kalniem. Tas ir pavisam klāt.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

„Bet saprotiet, tas nozīmē, ka no kaut kā jāņem nost. Mums jau tagad uz tām 10. klasēm, kas iesāka, ir jauna programma – mēs viņiem iedevām pa 5 stundām latviešu, angļu valodā un matemātikā, bet dzimto valodu mēs uztaisījām četras stundas.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

„Ja man tā jāsaka, tad būtu ļoti jauki, ja man būtu vairāk stundu, uz ko parasti izglītības ministrija atbild ļoti vienkārši: „Jums jau ir!” Bet redziet tur ir tāda lieta – ja astotā klasē drīkst būt tikai 30 stundas nedēļā un ja mācību plānā ir norādīts, ka nedēļā ir no 4-6 latviešu valodas stundām, tad mēs saprotam, ja ieliks 6 latviešu valodas, tad ir jānoņem no kaut kā cita nost. Kopumā jau vairāk par 30 nedrīkst būt, un tur ir tā problēma. Varbūt, ka būtu vēlams atvieglot to mācību saturu, kas ir pamatskolā un neieviest jaunus priekšmetus, kā to nepārtraukti mums dara. Taču visu laiku kaut ko jaunu piedāvā – šogad vidusskolā, piemēram, kulturoloģiju. Kāds gudrs priekšmets!” (Skolas pārstāvis, Rīga)

Skolotāju sagatavotība, Lat 2 latviešu valodas skolotāju kursu slēgšana

Skolu vadītāji norāda, ka skolotāju, un līdz ar to arī skolēnu, sagatavotības kvalitāti apdraud arī tas, ka pēdējos gados vairs nenotiek Lat2 kursi latviešu valodas skolotājiem darbam mazākumtautību mācību programmās. Taču skolotāju kadri mainās, un tā kā jaunajiem skolotājiem šie kursi vairs nav pieejami, izglītības kvalitāte krītas.

„Cita problēma – divus gadus nav bijuši latviešu valodas skolotāju kursi Lat 2, bet skolās nomainās kadri, un jaunie skolotāji nav tik labi vairs sagatavoti.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

Latviešu valodas eksāmena interpretācija: eksāmens svešvalodā vai dzimtajā valodā

Vienoto eksāmenu latviešu valodā mazākumtautību programmu skolēni un skolotāji var interpretēt divējādi: var to uzlūkot kā „eksāmenu dzimtajā valodā” un var to uzlūkot kā „eksāmenu svešvalodā”. Pati eksāmena būtība no šīs interpretācijas nemainās, taču var mainīties tā grūtības pakāpes uztvere un attieksme pret tā kārtošānu. Uzsverot, ka latviešu valodas eksāmens ir pārbaudījums dzimtajā valodā, tiek palielināta mazākumtautību skolēnu „distance” šim pārbaudījumam, tas tiek interpretēts kā „viņu” - latviešu eksāmens, kas jākārt „mums”, skolēniem, kuriem dzimtā valoda ir krievu.

„Vienmēr ir un bija problēmas, kad cilvēks kārtu eksāmenu valodā kā savā valodā vai kā svešvalodu. Ir tāda pieeja, kad mēs kārtojām to kā svešvalodu, kā otro valodu, kā valsts valodu, tad vispār problēmu nebija. Un rezultāti bija ļoti labi. Tagad cilvēks, kurš kārtu krievu valodu vai vācu valodu, latviešu valodu vai lietuviešu valodu kā savu valodu, nu, protams, ka ir sarežģītāk. Bet tomēr ir iespēja, ja cilvēks strādā, ja cilvēks grib, tad rezultāti vienmēr ir pozitīvi.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)

Mācību līdzekļu atbilstība eksāmena prasībām

No vienas puses eksperti pozitīvi vērtē IZM izdotās brošūras par pārbaudes darbiem pēc eksāmeniem, jo tas ir pamats gatavoties eksāmenam nākošajā gadā. No otras puses, eksperti norāda, ka skolās nav pieejami mācību līdzekļi, grāmatas un darbu burtnīcas, kas atbilstu jaunajiem standartiem latviešu valodā. Praksē skolotāji paši izstrādā savus mācību materiālus, bet tas prasa viņiem papildus darbu.

„Tur pagaidām ir diezgan daudz grūtību. Tas ir pirmo gadu – nav īsti mācību līdzekļi izstrādāti, bet mūsu pienākums ir ievērot standarta prasības. Standarts jau paredz tikai rezultātu, ir jau ļoti jauki un skaisti, ka skolotājam ir iespējams izvēlēties ar kādiem līdzekļiem un kādām metodēm to panākt, bet vēl jaukāk ir, ja es varu pieiet pie plaukta paņemt vienu vai otru grāmatu un to izdarīt, nevis tagad domāt, kā es to Raini bērniem mācīšu. Varbūt grūtības rada arī tas, ka literatūra skolā netiek mācīta, kā literatūra, bet kā tāda mākslas joma pasaules kontekstā un skatījumā. Tajās pāris stundās, kas ir, cittaotību bērniem sniegt zināšanas par latviešu literatūru pasaules literatūras kontekstā ir grūti. Jo bērni jau nevar. Sāksim ar to. Viņi jau nezina ne angļu, ne vācu, ne krievu, ne latviešu literatūru. Mūsdienās bērniem ir citas intereses. Īsus konspektus viņi var atrast internetā. [...] Neviens krieviski nelasīs „Karu un mieru” un latviski – „Zaļo zemi”.” (Skolas pārstāvis, Rīga)

„Būtu jauki, ja būtu uzdevumi, vingrinājumi, lai mēs varam trenēties. Mēs jau to darām, skolotājs vienmēr pats to izstrādā, IZM izdod katru gadu pēc eksāmeniem tādu brošūru par pārbaudes darbiem visos priekšmetos, un pieejami iepriekšējo gadu eksāmeni visos priekšmetos.” (Skolas pārstāvis, Rīga)

„Mēs paši meklējam ar interneta palīdzību un ņemam visas grāmatas, kas mums ir pa rokai.” (Skolas pārstāvis, Liepāja)

„Jā. Man ir divas ļoti talantīgas skolotājas, viņas ir ļoti talantīgas un ļoti interesanti strādā, bet vai tas līdz pašai dvēselei nonāk – grūti teikt. Ja mēs visas tās interaktīvās metodes izmantojam...nu, saprotiet, mani kā vecāka gājuma cilvēku ne ļoti tas apmierina.” (Skolas pārstāvis, Daugavpils)